

Avva Ammona

Avva Zosima

Mireasma pustiei

Avva Ammona

Avva Zosima

Míreasma pustiei

Traducere din limba greacă
de
Ieromonah Evloghie Munteanu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTON,
Episcopul Alexandriei și Telescoanului

Editura Bisericii Ortodoxe
Căminul Săveștii
Galati 2004

Avva Ammona

Avva Zosima

Mireasma pustiei

Traducere din limba greacă

de

Ieromonah Evloghie Munteanu

Carte tipărită cu binecuvântarea

Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Biserica Ortodoxă

EDITURA EGYMENITA

Galați 2004

Avva Ammona

Avva Zosima

Mîreasma pustiei

Traducere din limba greacă

de

Ieromonah Evloghie Munteanu

Carte tipărită cu binecuvântarea

Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Biserica Ortodoxă

EDITURA EGYMENITA

Galați 2004

© 2004 pentru ediția de față
Editura Egumenița, Galați, România.

Traducerea s-a făcut după originalele:

«ΑΒΒΑΣ ΑΜΜΟΝΑΣ – ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΒΙΟ ΤΟΥ – ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ – ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ»,
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ, ΕΚΔ. Ε', 1999

Traducerea s-a făcut după originalul:

«ΑΒΒΑΣ ΖΟΣΙΜΑ – ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΩΦΕΛΙΜΑ», ΙΕΡΑ
ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ, ΕΚΔ. Δ', 1999

Editura Egumenița
I.S.B.N 973-7952-31-6

Editura Biserica Ortodoxă
I.S.B.N 973-7957-38-5

AVVA AMMONA

Precuvântare

Cele cincisprezece mici crâmpieie din Pateric scot la iveală minunatul chip ascetic al Avvei Ammona. Amănuntele pe care acestea ni le dau despre viața sa sunt puține, dar cu totul mișcătoare. Îl vom lăsa pe cititor să se desfășoare singur de ele. Ne vom mărgini aici la lucrurile menite mai cu seamă să așeze în spațiu și în timp chipul acestui mare nevoitor.

Avva Ammona a fost ucenic al Marelui Antonie (251-356) și urmaș al acestuia în călăuzirea duhovnicească a călugărilor din centrul monahal Pispir, pe malul stâng al Nilului, la sud de Cairo. La răsărit de Pispir se află muntele Marelui Antonie, pe niște meleaguri cu desăvârșire neprimitoare.

Între Pispir și Alexandria se întinde pustia Nitriei, vestită pentru florile ascetice pe care le-a răsărit. Această pustie a avut două centre monahale, două schituri: Chiliile și Schitul. Chiliile se aflau la o depărtare de patruzeci de kilometri sud-vest de Alexandria. Mergând cale de o zi și o noapte, la optzeci de kilometri sud de Chilii, se găsea Schitul,

un loc văduvit de orice fel de mângâiere. Fie și numai vederea lui năștea în suflet o amărăciune de moarte!

Se pare că Avva Ammona a petrecut în Schit vreme de paisprezece ani, luptându-se cu patima mâniei. Rodul nevoințelor sale a fost dobândirea unei desăvârșite nepățimiri, care îl împiedica să judece păcatele oamenilor și să dea, ca episcop, felurite certări, chiar și atunci când era vorba de mari căderi trupești. În aceeași vreme se nevoiau în Schit întemeietorul acestuia, Avva Macarie Egipteanul, Avva Macarie Alexandrinul, Avva Pamvo și multe alte sfeșnice luminătoare ale monahismului egiptean. Se spune că, la anul 375, numai în muntele Nitriei viețuiau mai mult de cinci mii de monahi.

Se socotește neîndoielnic faptul că Avva Ammona a fost hirotonit episcop de către Marele Atanasie. De-a lungul întregii sale vieți, aflăm nenumărate semne minunate ale dreptei sale socotințe, ale nepățimirii, ale milostivirii și ale iubirii către omul păcătos, astfel încât îl putem așeza fără șovăire în rândul sfinților purtători de Dumnezeu, care au ajuns la înălțimi duhovnicești greu de atins.

A adormit înainte de anul 403. Pomenirea sa se prăznuiește la 26 ianuarie. Stihurile Mineiului glăsuiesc:

„Ammona tot firul vieții plinind,
viața cea pururea fiitoare o a moștenit”.

*

Lucrarea scriitoricească a Avvei Ammona vădește un ascet „preaîncercat întru tainicele

urcușuri cele către Dumnezeu”. Potrivit înșiruirii lucrărilor sale în editarea făcută de către *Apostoliki Diakonia* (vol. 40), de unde am și luat textul, le împărțim în Epistole, Învățăături, Sfaturi, Cuvinte și fragmente din Cuvinte.

Epistolele sale tratează, cu originalitate și limpezime, teme adânci ale vieții duhovnicești, precum liniștea, harul dumnezeiesc, dreapta socotință, ispitele ș.a.m.d. Deasa zăbovire asupra temei harului dumnezeiesc și fierbințile îndemnuri către fii săi duhovnicești de a gusta din negrăita sa dulceață dovedesc că scriitorul epistolelor a cunoscut stări dumnezeiești de negrăit și a fost luminat de „lumina cerului cerurilor”, precum el însuși o numește.

S-au păstrat 7 epistole în greacă, 14 în siriacă, 13 în georgiană, 11 în arabă, 3 în armeană și una în etiopiană. Acest lucru dovedește că ele au cunoscut o foarte largă răspândire în Răsărit.

De mare folos pentru zilele noastre este cea dintâi epistolă a sa, în care se stăruie asupra temei lucrării misionare, care îi frământă atât de mult pe clericii evlavioși. Neîndoielnic, multe conștiințe treze vor fi ajutate prin cuvintele cele pline de limpezime ale acestui episcop din vechime:

„Aceasta era pricina pentru care Sfinții Părinți trăiau însingurați în pustie. (...) Au izbutit să facă să locuiască înlăuntrul lor puterea dumnezeiască, după ce mai întâi s-au nevoit îndelung într-o liniștire. Și atunci, împodobiți cu virtuți, i-a trimis Dumnezeu printre oameni pentru a-i zidi și a-i tămădui. (...)

Dumnezeu îi smulgea dintru liniștire și-i trimitea în lume. Aceasta însă numai după ce-și tămăduiseră toate patimile. Este cu neputință ca Dumnezeu să trimită spre folosul duhovnicesc al oamenilor un suflet care este încă bolnav.

Deci, aceia care merg în lume înainte de a se tămădui, merg din voia lor, iar nu din voia lui Dumnezeu. (...) Pentru aceasta nu pot nici pe ei înșiși să se păzească, nici alt suflet să zidească”.

*

Cele două Cuvinte ale sale („Despre cei ce se liniștesc” și „Despre bucuria sufletului care începe să trăiască pentru Dumnezeu”) nu corespund titlurilor lor. Ele sunt mai degrabă colecții de apoftegme, și de aceea le înșiruim ca atare.

Este vrednic de însemnare aici un fragment din primul Cuvânt:

„Cel care cinstește poruncile lui Dumnezeu și le păzește ca un datornic, acesta L-a cunoscut pe Dumnezeu.

Nu căuta cele înalte ale lui Dumnezeu, câtă vreme încă mai ceri ajutorul Domnului ca să vină și să te mântuiască de păcat. Înaltele înțelesuri teologhicești vor veni singure, când sufletul se va curăța”.

Aceste minunate cuvinte rostite atât de timpuriu, în veacul al patrulea, în asprele pustietăți ale Nitriei, descoperă chipul apofatic al cunoașterii lui Dumnezeu, temă trecută cu vederea de către mulți teologi, chiar dintre cei mai de frunte...

Am descoperit existența unei confuzii a celor două Cuvinte și a Sfaturilor Avvei Ammona cu, respectiv, Cuvintele 6, 16 și 27 ale Avvei Isaia, pe care le-a tipărit în 1911 monahul Augustin de la Iordan, și pe care le-a retipărit în 1962 fericitul Sotirios Shinas. Mărturie a autenticității Sfaturilor este însă un cuvânt al Avvei Zosima, cuprins într-un codice din veacul al zecelea: „Ce este mai lesne decât a-l asculta pe sfântul și învățătorul cu fapta, Avva Ammona, zicând: Păzește-te pe sineți cu de-amănuntul, așa încât, dacă cineva te-ar întrista în orice fel de lucru, să taci” (Codicele sinaitic 449, p. 26b).

Oricum, toate lucrările Avvei Ammona alcătuiesc un dar de mare preț pe care experiența ascetică îl aduce fiecărui suflet ce vrea să se lupte cu stăruință în arena vieții creștinești. Ele alcătuiesc, de asemenea, un întreg de sfaturi prețioase pentru înfruntarea feluritelor patimi sufletești și trupești. Sunt, de asemenea, strălucite scrieri descoperitoare ale misticismului monahismului primar.

*

Tipărirea Avvei Ammona este, în același timp, și un prinos de evlavie adus pururea pomenitului și cinstitului nostru Bătrân Heruvim, căci ale sale au fost alegerea și dorința fierbinte de a fi tipărite scrierile acestui Sfânt Părinte, pe care le socotea adânc duhovnicești și foarte folositoare vremurilor noastre.

Sfânta Mănăstire Paraklitou

I.

ISTORISIRI DESPRE AVVA AMMONA

1. Un frate l-a întrebat pe Avva Ammona, zicând: „Spune-mi un cuvânt”. Și i-a zis Bătrânul: „Mergi, și fă-ți gândul tău precum al făcătorilor de rele ce sunt în temniță. Căci aceia pururea întrebă pe oameni: «Unde este stăpânitorul și când vine?»; și plâng din acea așteptare. Așa și monahul, trebuie totdeauna să ia aminte și să-și mustre sufletul, zicând: «Vai mie, cum mă voi înfățișa la judecata lui Hristos, cum voi da Lui răspuns?». Dacă așa vei cugeta totdeauna, poți să te mântuiești”.

2. Spuneau despre Avva Ammona că și vasilisc a omorât. Căci ducându-se în pustie ca să scoată apă din fântână și văzând vasiliscul, s-a pus pe sine cu fața la pământ, zicând: „Doamne, sau eu am a muri, sau acesta!” Și îndată a crăpat vasiliscul, cu puterea lui Hristos.

3. Zis-a Avva Ammona: „Paisprezece ani am petrecut în schit, rugându-mă lui Dumnezeu ziua și noaptea ca să-mi dăruiască a birui mânia”.

4. Povestea unul dintre părinți că era un bătrân duhovnicesc la Chiliz, purtând haină împletită, și

care a venit la Avva Ammona. Și l-a văzut bătrânul pe cel ce purta împletitura, și i-a zis: „Aceasta nu te folosește nicidecum”. Și l-a întrebat pe el acela, zicând: „Trei gânduri mă supără: sau să mă duc în pustietăți, sau să mă duc în străinătate, unde nimeni nu mă cunoaște, sau să mă închid în chilie, nimănui răspunzând și mâncând la două zile”. Zis-a lui Avva Ammona: „Nici una din acestea trei nu-ți este de folos să faci, ci mai degrabă șezi în chilia ta și mănâncă puțin în fiecare zi, și să ai totdeauna cuvântului vameșului în inima ta. Și așa poți să te mântuiești”.

5. Unor frați li s-a întâmplat o scârbă la locul lor și, vrând să-l părăsească, au venit către Avva Ammona. Și iată că bătrânul plutea cu corabia, și, văzându-i pe ei mergând pe lângă malul râului, a zis corăbierilor: „Scoateți-mă la uscat!” Și chemându-i pe frați, le-a zis: „Eu sunt Ammona, către care vreți să mergeți”. Și mângâindu-le inimile, i-a făcut pe ei de s-au întors de unde veniseră. Căci nu avea acel lucru al lor vătămare de suflet, ci omenesc necaz.

6. A venit odată Avva Ammona să treacă râul, și a aflat corabia dregându-se, și a șezut lângă ea. Și iată a venit la acel loc altă corabie, și i-a trecut pe oamenii ce erau acolo. Și i-au zis lui: „Vino și tu, Avva! Treci cu noi!” Iar el le-a zis lor: „De nu voi trece cu corabia cea de obște, în alta nu mă sui”. Avea și o legătură de smicele și, șezând, împletea funie, apoi o despletea; aceasta a făcut-o până ce s-a dres corabia, și așa a trecut. I-au pus deci metanie frații, zicând: „De ce-ai făcut asta?” Și le-a zis lor

bătrânul: „Ca să nu umblu totdeauna zorindu-mă gândul”. Ci și aceasta este pildă, ca în rânduială să umblăm pe calea lui Dumnezeu.

7. A mers odată Avva Ammona să-l întâlnească pe Avva Antonie, și a rătăcit drumul. Și șezând, a adormit puțin. Și sculându-se din somn, s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Mă rog Ție, Doamne Dumnezeul meu, să nu pierzi făptura Ta!” Și i s-a arătat lui ca o mână omenească, atârând de cer, arătându-i lui calea, până ce a ajuns și a șezut la peștera Avvei Antonie.

8. Acestui Avvă Ammona i-a prorocit Avva Antonie, zicând: „O să sporești în frica lui Dumnezeu”. Și l-a scos pe el din chilie, i-a arătat o piatră și i-a zis: „Ocăraște piatra aceasta și o bate!” Iar el a făcut așa. Și a zis lui Avva Antonie: „Nu cumva a grăit piatra?” Iar el a spus: „Nu”. Și i-a zis lui Avva Antonie: „Așa și tu, la această măsură o să ajungi”. Ceea ce s-a și făcut, căci până la o așa măsură a sporit Avva Ammona, încât din multa bunătate nu mai cunoștea deloc răutatea. Și făcându-se el episcop, i-au adus lui o fecioară ce luase în pânțele, și i-au zis: „Cutare a făcut aceasta. Dă-le lor pedeapsă!” Iar el, pecetluind pânțele ei cu semnul crucii, a poruncit să i se dea șase perechi de cearșafuri, zicând: „Nu cumva, mergând, să nască și să moară ea sau pruncul, și nu va afla cele de îngropare”. I-au zis lui pârâșii ei: „De ce-ai făcut aceasta? Dă-le canon!” Iar el le-a zis: „Vedeți, fraților, că aproape este de moarte, și ce-am eu de făcut?” Și a

slobozit-o pe ea, și nu a îndrăznit bătrânul să osândească pe nimeni.

9. Se spunea despre dânsul că au venit unii să fie judecați de el, iar bătrânul se prefăcea nebun. Și iată o femeie a stătut aproape de el și a zis: „Acest bătrân este nebun!” Și a auzit-o pe ea bătrânul și, chemându-o, i-a zis: „Câte osteneli am făcut eu prin pustii, ca să dobândesc această nebulie, și prin tine să o prăpădesc pe ea astăzi?”

10. A venit odată Avva Ammona să prânzească într-un loc, și era acolo unul care avea faimă rea. Și s-a întâmplat să vină o femeie și să intre în chilia acelui frate defăimat. Aflând aceasta cei ce locuiau acolo, s-au tulburat și s-au adunat ca să-l alunge pe acela din chilie. Și cunoscând că episcopul este în acel loc, venind l-au rugat să meargă împreună cu ei. Și înțelegând fratele, a luat-o pe femeie și a ascuns-o într-un chiup mare. Venind deci mulțimea, a văzut Avva Ammona ce se făcuse și, pentru Dumnezeu, a acoperit lucrul. Și intrând, a șezut deasupra chiupului și a poruncit să se cerceteze chilia. După ce au căutat și n-au găsit femeia, a zis Avva Ammona: „Ce este aceasta? Dumnezeu să vă ierte!” Și rugându-se, i-a slobozit pe toți, și apucând de mână pe frate, i-a zis: „Ia aminte la tine, frate!” Și aceasta zicând, s-a dus.

11. A fost întrebat Avva Ammona: „Ce este calea cea strâmtă și cu necazuri?” Și răspunzând, a zis: „Calea cea strâmtă și cu necazuri aceasta este: să-și silească cineva gândurile sale, și să-și taie voile sale pentru Dumnezeu. Și aceasta este ceea ce s-a zis de

către apostoli: *Iată, noi am lăsat toate și am venit după Tine (Matei 19, 27)*”.

12. Niște frați au venit la Avva Antonie, și i-au spus lui un cuvânt din Levitic. A ieșit deci bătrânul în pustie, și l-a urmat pe el Avva Ammona întru ascuns, știindu-i obiceiul. Și îndepărtându-se mult, bătrânul a stat la rugăciune și a strigat cu glas mare: „Dumnezeule, trimite pe Moisi să mă învețe cuvântul acesta!” Și a venit glas, grăind cu dânsul. A zis deci Avva Ammona: „Glasul l-am auzit, dar puterea cuvântului n-am priceput-o”.

13. Avea Paisie, fratele lui Avva Pimen, prieteșug cu cineva de la altă chilie, iar aceasta nu plăcea Avvei Pimen; și sculându-se, a plecat la Avva Ammona și i-a zis lui: „Paisie, fratele meu, are prieteșug cu cineva și nu mă odihnesc întru aceasta”. Zis-a lui Avva Ammona: „Pimene, încă trăiești? Mergi, șezi în chilia ta și pune-ți în inimă că deja ai un an de când ești în mormânt”.

14. Zis-a iarăși Avva Pimen că a spus Avva Ammona: „Un om poartă secure în toată vremea sa și nu izbutește a doborî copacul, iar altul, iscusit în a tăia, din puține lovituri trânteste copacul la pământ”. Zicea deci că securea este dreapta socotință.

15. Zis-a iarăși Pimen că spunea Avva Ammona: „O sută de ani poate să petreacă cineva în chilie și să nu învețe cum să șadă în ea”.

II.

EPISTOLE ALE CUVIOSULUI ȘI DE DUMNEZEU PURTĂTORULUI PĂRINTELUI NOSTRU AVVA AMMONA

1.

Despre liniștire

Cunoașteți, de bună seamă, iubiții mei frați, că de atunci de când s-a petrecut călcarea de poruncă a celor întâi zidiți, sufletul nu poate să-L cunoască precum ar trebui pe Dumnezeu, dacă nu se păzește departe de oameni și de orice ispită. Căci atunci va cerca războiul vrăjmașilor lui. Și după ce va birui în toate năvălirile potrivnicilor, atunci duhul lui Dumnezeu va locui înlăuntrul său, și întreaga sa osteneală se va preface în bucurie și veselie. Firește, la vremea războiului va răbda necazuri, strâmtorări și alte felurite chinuri. Dar să nu se înfricoșeze. Nu va fi biruit, câtă vreme se luptă întru liniștire.

Aceasta era pricina pentru care Sfinții Părinți trăiau însingurați în pustie, precum Ilie Tesviteanul, Ioan Botezătorul și ceilalți părinți. Să nu socotiți că sfinții au izbutit să se sfințească viețuind printre

oameni. Au făcut să se sălășluiască înlăuntrul lor puterea dumnezeiască, după ce mai întâi s-au nevoit îndelung întru liniștire. Și atunci, împodobiți cu virtuți, i-a trimis Dumnezeu printre oameni pentru a-i zidi și a-i tămădui.

Ca doctori ce erau, puteau să tămăduiască bolile oamenilor. Pentru această nevoie, Dumnezeu îi smulgea dintru liniștire și-i trimitea în lume. Aceasta însă numai după ce-și tămăduiseră toate patimile. Este cu neputință ca Dumnezeu să trimită spre folosul duhovnicesc al oamenilor un suflet care este încă bolnav.

Deci, aceia care merg în lume înainte de a se tămădui, merg din voia lor, iar nu din voia lui Dumnezeu. Tocmai despre unii ca aceștia spune Dumnezeu: *N-am trimis Eu pe prorocii aceștia, ci au alergat ei singuri* (Ieremia 23, 21). Pentru aceasta nu pot nici pe ei înșiși să se păzească, nici alt suflet să zidească.

Însă cei care sunt trimiși de Dumnezeu, nu vor, firește, să se despartă de liniște, de vreme ce cunosc că prin ea au dobândit dumnezeieștile puteri. Iau însă asupra-le sarcina de a-i zidi pe oameni, pentru a nu se arăta neascultători Făcătorului.

V-am descoperit roadele liniștirii, pe care Dumnezeu le primește. Drept aceea, de vreme ce ați cunoscut ajutorul și vrednicia ei, sărguiți-vă să v-o însușiți.

Cei mai mulți dintre monahi n-au dobândit-o. Au viețuit în mijlocul lumii, și pentru aceasta n-au putut să-și biruiască dorințele. N-au voit să se

ostenească și să se depărteze de tulburarea lumească, ci au rămas în mijlocul oamenilor, pricinuindu-și împrăștieri. Din pricina aceasta n-au cercat dulceața lui Dumnezeu, nici nu s-au învrednicit să locuiască înlăuntrul lor puterea dumnezeiască și să le dăruiască fericita desfătare. Nu se sălășluiește întru dânsii puterea dumnezeiască, fiindcă se grijesc de lucruri omenești și de patimile sufletului, de laudele lumii și de dorințele omului celui vechi.

Dumnezeu a cunoscut de pe acum cele viitoare ale noastre. Prindeți, deci, putere în nevoințele voastre. Căci toți cei ce fug de liniștire, nu pot să-și stăpânească dorințele, nici să biruiască în luptele duhovnicești. N-au înlăuntrul lor puterea dumnezeiască, fiindcă aceasta nu se sălășluiește în suflete robite patimilor. Voi însă luptați-vă să biruiți patimile, și harul lui Dumnezeu va veni singur înlăuntrul vostru.

Fiți sănătoși în Duhul Sfânt! Amin.

2.

Despre cultivarea sufletească pentru atragerea harului dumnezeiesc

Bucurați-vă în Domnul, iubiților!

Dacă cineva iubește pe Dumnezeu *din toată inima și din tot sufletul* (Matei 22, 37) și face totul pentru a trăi cu frica lui Dumnezeu, această frică îi va pricinui tânguire, tânguirea - bucurie, iar bucuria - putere cu ajutorul căreia sufletul va rodi în toate.

Și, când Dumnezeu va vedea rodul lui cel frumos, îl va primi ca pe o bună mireasmă și Se va bucura împreună cu îngerii Săi pentru toate lucrările lui bune. Îi va da încă și strajă, care îl va ocroti la fiecare pas, spre a-l călăuzi la locul odihnei fără primejdia de a fi robit de satana. Căci, văzând straja, adică puterea cea dumnezeiască, înconjurând sufletul, satana se depărtează. Se teme să se apropie de om și de puterea care îl înconjoară.

Iubiților în Domnul, voi, pe care atât de mult vă iubesc, știu că sunteți prieteni ai lui Dumnezeu. Îmbrățișați, deci, puterea aceasta, pentru ca satana să se teamă de voi și să lucrați totdeauna cu înțelepciune. Cu cât sporește dulceața harului dumnezeiesc, cu atât va înmulți înlăuntrul vostru roadele duhovnicești. Dulceața aceasta îndulcește *mai mult decât mierea și făgurele* (Psalmul 18, 11).

Cei mai mulți dintre monahi și monahii, afară de unii din felurite părți, n-au cercat această mare dulceață, pentru că n-au dobândit puterea dumnezeiască. Nu le-a dat-o Domnul, fiindcă nu și-au cultivat sufletul după cuviință pentru a o primi. *Dumnezeu nu este părtinitor* (Fapte 10, 34). Pentru aceasta, El le pune înaintea puterea dumnezeiască, în toate vremurile, celor ce lucrează spre a o dobândi. Numai unora ca aceștia le-o dăruiește.

Iubiților, știu că vă iubește Dumnezeu și că și voi Îl iubiți pe Dumnezeu cu toată inima voastră, de atunci de când ați început lupta duhovnicească. Dar și eu v-am iubit cu toată inima mea, văzând deschiderea voastră sufletească. Drept aceea,

îmbrățișați puterea dumnezeiască, spre a petrece toți anii întru libertate duhovnicească și a lucra cu ușurință poruncile lui Dumnezeu.

Puterea care se dăruiește omului aici pe pământ îl însoțește iarăși și în odihna cerului, până ce va străbate toate *puterile văzduhului* (Efeseni 2, 2). Există, într-adevăr, puteri demonice în văzduh, care îi împiedică pe oameni și nu-i lasă să ajungă la Dumnezeu. Deci să-L rugăm acum pe Dumnezeu cu stăruință, ca să nu ne împiedice acelea a ajunge lângă El. Câtă vreme dreptii au puterea dumnezeiască, nimeni nu poate să le împiedice urcușul.

Până ce va locui harul dumnezeiesc în om, sufletul se luptă să-l dobândească prin disprețuirea tuturor ocărilor și tuturor laudelor oamenilor, prin ura tuturor grijilor lumești care sunt socotite vrednice de cinste, prin ura oricărei odihne trupești, prin curățirea inimii de orice gând întinat sau părere lumească deșartă, prin rugăciuni de zi și de noapte însoțite cu postiri și lacrimi. Atunci când veți petrece în deplină odihnă și tihnă, bunul Dumnezeu nu va întârzia să vă dea harul dumnezeiesc; veți dobândi mare îndrăzneală înaintea Lui și vă va plini toate cererile, precum s-a scris (cf. Psalmul 36, 4).

Dacă, însă, după dobândirea harului vă va părăsi căldura dumnezeiască, atunci căutați-o iarăși și se va întoarce. Această căldură seamănă cu un foc ce preface gerul în dogoare. Deci, când vă simțiți inima îngreuiată, întoarceți-vă către ea și cercetați-o cu frica lui Dumnezeu. În felul acesta, va fi nevoită iarăși să se înfierbânte și să se aprindă de flacăra

dumnezeiască. Asemenea a făcut oarecând și prorocul David. Simțindu-și inima îngreuiată, a spus: *Mi-am adus aminte cu revărsare de lacrimi* (Psalmul 41, 4), *Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale* (Psalmul 142, 5) și cele următoare. Întru acest chip a izbutit să-și reînfiarbante inima și să primească dulceața Preasfântului Duh.

3.

Despre darul străvederii și despre fuga de cei neosârduitori

Bucurați-vă în Domnul, frați iubiți!

Cunoașteți că vă scriu pentru că vă socotesc fiii mei iubiți și fii ai făgăduinței și ai împărăției lui Dumnezeu. Pentru aceasta vă aduc aminte să-L rugați zi și noapte pe Dumnezeu ca să vă păzească de orice păcat. Să cereți și să vă îngrijiți totdeauna să vă dăruiască dreaptă socotință și luminare, ca să învățați să deosebiți binele de rău în orice împrejurare. S-a scris: *Hrana cea tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul* (Evrei 5, 14).

Desăvârșiți sunt aceia care au devenit fii ai împărăției cerurilor și au fost socotiți vrednici de înfiere, și au luat de la Dumnezeu darul dreptei socotințe în toate lucrurile lor, ca să nu poată nimeni să-i înșele. Într-adevăr, omul este păcălit deseori sub chipul binelui și mulți sunt înșelați pentru că nu au

dobândit încă de la Dumnezeu darul dreptei socotințe.

Fericitul Pavel, cunoscând că dreapta socotință este cea mai mare bogăție a creștinilor, scrie: *Pentru aceasta îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ, să vă dăruiască, după bogăția slavei Sale, ca să fiți puternic întăriți, prin Duhul Său, în omul cel dinlăuntru, și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire, ca să puteți înțelege împreună cu toți sfinții care este lărgimea și lungimea și înălțimea și adâncimea, și să cunoașteți iubirea lui Hristos, cea mai presus de toată cunoștința* (cf. Efeseni 3, 14-19).

Pavel, adică, întrucât îi iubea pe fiii săi duhovnicești din toată inima, dorește să li se dea această mare bogăție, pe care el însuși o cunoștea, anume creștineasca dreaptă socotință. Știa că, dacă o vor dobândi, nu se vor mai osteni întru nimic, nici nu se vor mai teme de vreo oarecare frică. Dimpotrivă, îi va însoți dumnezeiasca bucurie ziua și noaptea, iar dumnezeiasca lucrare va deveni pentru ei mai dulce decât miera și fagurele (Psalmul 18, 11). Dumnezeu va fi întotdeauna împreună cu dânșii și le va dăruia descoperiri dumnezeiești și mari taine, pe care eu nu le pot rosti cu limba.

Așadar, iubiții mei, deoarece vă socotesc fiii mei, cereți îndelung zi și noapte cu credință și cu lacrimi să dobândiți acest dar al dreptei socotințe, pe care încă nu l-ați dobândit, de atunci de când ați început această viață ascetică. Și iarăși eu, păcătosul, mă voi ruga să ajungeți la această sporire și măsură,

de care nu s-au învrednicit mulți monahi, fără numai oarecari suflete, puține la număr și iubitoare de Dumnezeu, în felurite locuri.

Așadar, dacă voiți să ajungeți la aceste măsuri ale sporirii duhovnicești, nu-i obișnuiți pe monahii cei neosârduitori să se apropie de voi, ci păziți-vă de ei. Altminteri, nu vă vor lăsa să sporiiți în viața dumnezeiască și vă vor stinge căldura duhovnicească, fiindcă cei neosârduitori nu au căldură și urmează voia proprie. De fiecare dată când se apropie de voi, vorbesc despre lucruri lumești și prin această vorbire sting și mistuie râvna voastră. Nu vă îngăduie să sporiiți.

S-a scris: *Duhul să nu-l stingeți* (I Tes. 5, 19). El se stinge însă prin grăire deșartă și împrăștiere. Așadar, când îi vedeți pe cei neosârduitori, faceți bine și depărtați-vă de dânșii și rupeți legăturile cu ei, căci aceștia sunt cei care-i împiedică pe oameni să sporească în zilele noastre.

Fiți sănătoși în Domnul, iubiților, întru duhul blândeții!

4.

Despre ispitele pe care le au de înfruntat cei ce sporesc duhovnicește. Despre folosul pe care li-l pricinuiesc ispitele, fără de care sufletul nu poate să sporească și să se apropie de Dumnezeu

Cunosc că suferiți, pentru că vă împotriviți ispitelor. Însă, dacă răbdați cu bărbăție, veți avea

bucurie. Căci, dacă nu înfrunțați ispitele, vădite sau ascunse, nu veți putea să sporiiți virtutea voastră. Toți sfinții, luptându-se să sporească, au înfruntat ispite. Într-adevăr, ori de câte ori cineva dobândește un dar dumnezeiesc, îndată vrăjmașii se grăbesc să i-l răpească prin felurite ispite.

Cunoscând demonii că sufletul care primește dumnezeiasca binecuvântare sporește, și îl luptă în ascuns și la arătare. Iacov, când a primit părinteasca binecuvântare, a înfruntat îndată ispita lui Isav (cf. Fac. 27). Diavolul, adică, a mișcat inima lui Isav împotriva lui Iacov, vrând să nimicnicească binecuvântarea. N-a izbutit, însă, să-l vatăme pe cel drept, căci este scris: *Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor peste soarta dreptilor* (Psalmul 124, 3). Iacov nu numai că nu a pierdut binecuvântarea pe care o dobândise, ci a înmulțit-o în fiecare zi.

Luptați-vă, așadar, și voi, să biruiți ispitele, căci toți cei ce au luat binecuvântări, trebuie neapărat să înfrunte și ispite. Și eu, părintele vostru duhovnicesc, am avut de străbătut mari ispite, vădite și ascunse. Am răbdat însă voia lui Dumnezeu cu stăruință și răbdare, și Domnul m-a mântuit.

Așadar, pentru că și la voi, iubiților, a venit binecuvântarea Domnului, au urmat și ispitele. Răbdați-le până ce le veți birui. Atunci veți dobândi mare sporire și înaintare întru toate virtuțile. Vi se va da din cer bucurie mare, necunoscută până atunci. Leacul pentru a birui ispitele este să nu cădeți în nepurtare de grijă, ci să vă rugați și să mulțumiți cu

toată inima lui Dumnezeu, arătând răbdare în orice lucru. Astfel, ele vă vor lăsa și vor pleca.

Avraam, Iacov, Iov și alții mulți, prin ispite s-au arătat mai desăvârșiți. Pentru aceasta s-a scris: *Multe sunt necazurile dreptilor și din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul* (Psalmul 33, 18). De asemenea, Iacov poruncește: *Este vreunul dintre voi în suferință? Să se roage!* (Iacov 5, 13). Vedeți cum toți sfinții, când au avut de înfruntat ispite, au cerut ajutor de la Dumnezeu?

S-a scris încă: *«Credincios este Dumnezeu; El nu va lăsa să fiți ispitiți mai mult decât puteți* (I Cor. 10, 13). Așadar, pentru dreptatea inimii voastre, vă va ajuta Dumnezeu. Dacă nu vă iubea, n-ar fi îngăduit ispitele, pentru că s-a scris: *Căci pe cel pe care îl iubește Domnul îl ceartă, și bate pe fiul pe care îl primește* (Pilde 3, 12). Prin urmare, ispitele sunt îngăduite celor cu adevărat credincioși, în vreme ce cei neispitiți sunt feciori din desfrânare, care poartă haina celui credincios, însă nu trăiesc potrivit credinței.

Antonie ne spunea că nimeni nu va putea să intre, neispitit, întru împărăția lui Dumnezeu. Iar Apostolul Petru scrie: *Întru aceasta vă bucurați, măcar că acum ar trebui să fiți triști, încercați fiind de multe feluri de ispite pentru puțină vreme, pentru ca credința voastră încercată, mult mai de preț decât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc, să fie găsită spre laudă și spre slavă și spre cinste, la arătarea lui Iisus Hristos* (I Petru 1, 6-7).

Se spune despre copaci că, atunci când se clatină de vânturi, se înrădăcinează și se înalță mai mult. Același lucru se întâmplă și cu dreptii. Așa

încât, dacă vreți să sporiti, ascultați pe învățătorii voștri și în aceasta și în orice altceva.

Cunoașteți că la începutul luptei duhovnicești Duhul Sfânt aduce bucurie, văzând curate inimile luptătorilor. Însă, după dăruirea bucuriei și a dulceții, pleacă și îi părăsește. Acesta este semnul deslușit al lucrării Sale. La început, Se poartă astfel cu fiecare suflet care Îl caută pe Dumnezeu. Mai apoi pleacă și îl părăsește, ca să se vădească dacă sufletul va stăruii sau nu în căutarea Sa.

Unii, atunci când pleacă și îi părăsește, încearcă întristare și rămân în această stare, trândavi. Nu-L roagă pe Dumnezeu să-i scape de întristare și să le dea din nou bucuria și veselia pe care le-au încercat mai înainte. Dimpotrivă, din pricina nesârguinței și a voilor lor, se înstrăinează de dumnezeiasca dulceață. Astfel devin trupești și, în vreme ce poartă schima, nu cred în puterea ei. Se aseamănă cu cei ce au orbit și trec cu vederea lucrările dumnezeiești.

Deprinși cu bucuria pe care o avuseseră mai înainte, dacă deodată încearcă întristare și Îl roagă pe Dumnezeu din toată puterea inimii, cu sinceritate, cu lacrimi, cu post și lepădare a tuturor voilor lor, atunci Acesta le va da o bucurie mai mare decât cea dintâi și îi va sprijini mai mult. Astfel lucrează Duhul Sfânt cu fiecare suflet care Îl caută pe Dumnezeu.

Pe măsură ce sufletul urcă de la cele mai de jos către cele mai de sus, cu cât Îl urmează pe Duhul Sfânt, cu atât încearcă felurime de ispite. Biruindu-le, însă, devine străvazător și se împodobește cu mai mult har.

Înălțându-se prorocul Ilie, atunci când s-a suit la cerul cel dintâi, s-a minunat de lumina acestuia. Însă, când a urcat la cel de-al doilea, s-a minunat atât de mult, încât a spus: *Mi s-a părut că lumina întâiului cer a fost întuneric*. La fel a spus și despre fiecare din celelalte ceruri. Întocmai înaintea și sporesc sufletele marilor sfinți, până ce vor ajunge la cerul cerurilor.

Vă scriu acestea, iubiților, ca să fiți întăriți și să învățați că ispitele năvălesc asupra celor credincioși nu pentru a-i vătăma, ci pentru a-i folosi. Sufletul nu se poate sui la locașul Făcătorului său fără să fie războit de ispite. Dacă voiți să dobândiți dar duhovnicesc, dați-vă pe sine ostenelilor trupești și sufletești și înălțați-vă mintea zi și noapte la cer, rugând din tot sufletul pe Duhul Sfânt cel arzător, și atunci vi se va da.

Luați seama ca nu cumva să vină asupra voastră cugete de îndoială, care zic: «Cine poate să Îl primească înlăuntrul său?». Nu îngăduiți unor asemenea gânduri să vă stăpânească. Cereți cu sinceritate și Îl veți primi. Și eu, părintele vostru, mă rog să-L primiți. Vine întotdeauna la cel care-și cultivă sufletul. Duhul Sfânt locuiește în cei care au dreptate în inimă. Cred că locuiește și în voi, căci și voi Îl căutați pe Dumnezeu cu suflet curat.

Când veți primi pe Duhul Sfânt, vă va descoperi tainele cerului. Vă va descoperi multe, pe care nu le pot scrie pe hârtie. Atunci nu vă veți teme de nimic și vă va stăpâni o bucurie cerească. Și, în

vreme ce veți fi încă pe pământ, veți trăi ca și când v-ați fi mutat întru împărăția cerurilor. Nu veți mai avea atunci trebuință să vă rugați pentru voi înșivă, ci numai pentru ceilalți.

Slavă Preabunului Dumnezeu, Care descoperă asemenea taine robilor Săi celor adevărați. Acestuia se cuvine slava în veci. Amin.

5.

Despre faptul că anevoioasă este cunoașterea voii dumnezeiești și că omul nu poate să înțeleagă voia dumnezeiască sau să sporească dacă nu se va lepăda de toate voile sale și nu va asculta de părinții săi duhovnicești

Precum cunoașteți, frații mei, când omul își schimbă felul de viață și urmează un altul, mai duhovnicesc și plăcut lui Dumnezeu, atunci se schimbă și numele lui. Astfel, atunci când Sfinții noștri Părinți au sporit duhovnicește, li s-au preschimbato și numele. Au primit nume noi, scrise pe tablele cerului. Când Sara a sporit, a auzit glas: *Nu te vei mai numi Sara, ci Sarra* (Facerea 17, 15). Avram a fost numit Avraam, Isac – Isaac, Iacov – Israil, Saul – Pavel, Simon – Chifa, căci s-a schimbat viața lor și au înaintat de la starea în care erau. Pentru aceasta și voi, fiindcă ați crescut în vârsta cea duhovnicească,

este nevoie să vă schimbați numele cu unul nou, potrivit cu sporirea duhovnicească.

Așadar, iubiții mei, pe care – socotindu-vă fii mei duhovnicești – vă iubesc din tot sufletul și caut folosul vostru ca și pe al meu, mă înștiințez că vă necăjește o ispită și mă tem ca nu cumva să se întâmple aceasta din pricina voastră. Am auzit, chiar, că vreți să părăsiți locul vostru și m-am mâhnit, deși aveam mult timp de când nu mai fusesem mâhnit.

M-am mâhnit, căci știu bine că, dacă vă îndepărtați de locul vostru, nu veți spori deloc, de vreme ce nu este voia lui Dumnezeu să plecați. Dacă plecați voi singuri, Dumnezeu nu vă va ajuta, nici nu vă va însoți. Și mă tem ca nu cumva să întâmpinăm multe nenorociri.

Când urmăm voia noastră, Dumnezeu nu ne trimite ajutorul Său, prin care se călăuzesc toate lucrările oamenilor. Atunci când omul face ceva din voia lui, nu-L are sprijinitor pe Dumnezeu, iar inima-i rămâne neputincioasă și amărâtă în orice încercă să lucreze.

Demonii înșeală și păcălesc pe cei credincioși prin aparența sporirii. Prin nimic altceva n-a fost înșelată Eva, fără numai prin aparența binelui și a sporirii. Auzind *veți fi ca Dumnezeu* (Facerea 3, 5) și nedându-și seama cine a spus-o, a făcut neascultare de dumnezeiasca poruncă, și nu numai că n-a înaintat, dar a căzut și în osândă.

Scrie Solomon în Pilde: *Unele căi par drepte în ochii omului, dar sfârșitul lor sunt căile morții* (Pilde 14, 12). Pe acestea le scrie pentru cei ce nu pricep care este voia

lui Dumnezeu și o urmează pe a lor. Fiindcă nu înțeleg voia lui Dumnezeu, primesc la început de la diavol o stare de înflăcărare, care seamănă cu bucuria, fără să fie cu adevărat. Mai târziu, însă, încearcă amărăciune și rușinare.

Dimpotrivă, cel ce urmează voia lui Dumnezeu rabdă la început mari osteneți, însă mai târziu află odihnă și bucurie. Așadar, nu faceți nimic până ce vă voi întâlni.

Trei sunt voile care îl frământă pe om neîncetat. Însă nu le deosebesc pe acestea decât monahii desăvârșiți, despre care scrie Apostolul: *Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul* (Evrei 5, 14). Care sunt aceste trei voi? Cea pe care o zvârle în suflet vrăjmașul, cea pe care o naște inima însăși și cea pe care o seamănă în om Dumnezeu. Din cele trei, numai pe a Sa o primește Dumnezeu.

Cercetați așadar întru sine care dintre cele trei vă îmboldește să vă părăsiți locul și nu vă îndepărtați până ce vă voi întâlni, precum scrie Evanghelia: *Rămâneți în Ierusalim, până ce veți lua putere de sus* (Luca 24, 49).

Cunosc voia lui Dumnezeu mai bine decât voi în împrejurarea aceasta. Este greu să o deslușească cineva în orice împrejurare. Dacă omul nu se leapădă de toate voile sale și nu ascultă de părinții duhovnicești, nu va izbuti să deosebească voia lui Dumnezeu. Când o deosebește însă, cere de la Dumnezeu putere pentru a putea să o pună în faptuire.

Astfel încât înțelegerea voii lui Dumnezeu este lucru însemnat, iar înfăptuirea ei are încă și mai mare însemnătate. Pe amândouă le-a izbutit Iacov, ascultând de părinții lui. Când i-au poruncit să meargă la unchiul său, Laban, în Mesopotamia, îndată a ascultat, deși nu voia să se despartă de ei. Dar nici mie, părintele vostru, nu mi-ar fi descoperit Dumnezeu voia Lui, dacă mai înainte n-aș fi făcut ascultare părinților mei duhovnicești. Așadar, acum și voi ascultați-l pe părintele vostru în această împrejurare, pentru a afla odihnă și a spori.

Încă m-am mai înștiințat cum că ați spus că părintele vostru nu ia seama la greutatea pe care o încercați. Cunoaștem că Iacov a plecat departe de Isav, dar n-a plecat de la sine. Părinții lui l-au trimis. Urmați-i, dar, lui Iacov și rămâneți la locul vostru. Rămâneți acolo până ce părintele vostru vă va îngădui să plecați, pentru ca plecarea voastră să fie binecuvântată. Astfel și Dumnezeu Însuși va binecuvânta lucrurile voastre.

Fiți sănătoși în Domnul! Amin.

6.

Despre slava deșartă și dorința de a plăcea oamenilor

Bucurați-vă în Domnul, preacinstiți frați!

Scriu vouă, pe care Dumnezeu vă iubește și care Îl căutați pe Domnul din tot sufletul și adevărat. Cei ce se roagă întru acest chip sunt ascultați de

Dumnezeu și sunt binecuvântați în toate lucrările lor, și sunt împlinite toate cererile pentru care Îl roagă. Însă cei care nu se roagă din tot sufletul, ci cu șovăială, și lucrează pentru a fi slăviți de către oameni, aceștia nu sunt ascultați de Dumnezeu în toate câte Îl roagă. Mai degrabă Îl mânie cu lucrurile lor, precum s-a scris: *Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor* (Psalmul 52, 7).

Vedeți cât Se mânie Dumnezeu pentru lucrurile lor și nu le plinește nici una dintre cererile pe care I le aduc, ci mai vârtos li Se împotrivesc. Și aceasta pentru că nu săvârșesc cu credință lucrarea lor, ci cu dorința de a plăcea oamenilor. Astfel, puterea dumnezeiască nu locuiește înlăuntrul lor și nu sporesc în nici unul din lucrurile pe care le săvârșesc. Pentru aceasta nu primesc întărirea harului, nici ușurarea și bucuria lui. Sufletul le este apăsător de povara tuturor faptelor lor. În felul acesta trăiesc cei mai mulți dintre monahi. N-au primit harul care îmbărbătează sufletul, care îl face să se bucure și care îi aduce în fiecare zi bucurie și căldură dumnezeiască. Nu-i adumbrește harul dumnezeiesc, căci caută în toate lucrările lor laudele oamenilor. Cel ce săvârșește lucrurile lui cu dorința de a plăcea oamenilor este urâciune pentru dumnezeiescul har.

Iubiții mei, Dumnezeu cunoaște roada ostenețelor voastre. Luptați-vă, așadar, să biruiți în fiecare împrejurare slava deșartă. Astfel, întreaga roadă se va face bine primită și se va păzi întreagă dinaintea Ziditorului. Astfel veți primi

dumnezeiescul har, care prețuiește mai mult decât toate lucrurile.

Sunt încredințat, fraților, că vă luptați cu toată puterea, fără încetare, împotriva slavei deșarte. Pentru aceasta se păzește și roada ostnelilor voastre.

Duhul viclean al slavei deșarte luptă fiecă strădanie bună pe care omul și-o ia asupra-și, căci voiește să risipească și să facă nefolositoare roada ei duhovnicească și să-i împiedice pe oameni să se sfințească potrivit vocii dumnezeiești.

Duhul slavei deșarte îi războiește, de asemenea, pe cei ce vor să ajungă cu adevărat credincioși. Așadar, dacă unii care râvnesc să ajungă astfel sunt lăudați de oameni ca fiind credincioși și nevoitori și milostivi, îndată duhul viclean îi războiește. Pe unii, chiar, îi biruiește, risipind și nimicind roada lor, căci îi împinge a trăi cu dorința de a plăcea oamenilor. Astfel prăpădește roada ostnelilor lor și, în vreme ce în ochii oamenilor par să aibă roada, în ochii lui Dumnezeu nu au nimic. Pentru aceasta, adică pentru că nu a aflat bune roadele lor, Dumnezeu nu le-a dat harul dumnezeiesc. I-a lăsat goi și i-a lipsit de atât de îmbătătoarea Lui dulceață.

7.

Despre lucrările Duhului Sfânt

Iubiților în Domnul, vă îmbrățișez în Duhul blândeții, Care este pașnic, răspândește bună mireasmă și suflă înlăuntrul sufletelor sfinților. Acest

Duh nu se apropie de nici un suflet, fără numai de cele ce s-au curățit cu desăvârșire de păcătoșenia lor. Este sfânt și nu poate locui în inimă necurată.

Domnul nu l-a dat nici apostolilor, înainte ca ei să se curățească. Pentru aceasta le-a spus: *Dacă Mă voi duce, vă voi trimite pe Mângâietorul, Duhul Adevărului, și vă va vesti toate* (Ioan 16, 7 și 13). Din vremea lui Abel și a lui Enoh până astăzi, acest Duh se dăruiește sufletelor sfinților care s-au curățit desăvârșit.

Duhul care se apropie de celelalte suflete nu este același, ci este duhul pocăinței. Acesta cheamă toate sufletele și le curățește de păcatele lor. După ce le curățește desăvârșit, le predă Duhului Sfânt, Care nu contenește a revărsa asupra lor bună mireasmă și dulceață, precum spune și Levi: *Iar desfătarea duhului cine o cunoaște, fără numai aceia în care s-a sălășluit?* Mulți nu s-au învrednicit să primească nici măcar duhul pocăinței, în vreme ce Duhul adevărului locuiește, în toate vremurile, numai în anumite suflete.

Precum mărgăritarul cel de mult preț, așa și Acesta nu se află decât numai în sufletele sfinților, care au ajuns la desăvârșire. Când Levi s-a învrednicit să Îl primească, a mulțumit lui Dumnezeu, zicând: *Te laud Dumnezeule, că mi-ai dăruit mie duhul pe care l-ai dat robilor tăi.* Asemenea, toți sfinții care L-au primit au mulțumit mult lui Dumnezeu.

Duhul Sfânt este mărgăritarul cel de mult preț despre care spune Evanghelia, *pe care l-a cumpărat cel*

ce și-a vândut toate câte avea (Matei 13, 46). Acesta este comoara ascunsă în țarină, pe care aflându-o omul s-a bucurat foarte (Matei 13, 44).

El va descoperi mari taine acelor suflete întru care va locui. În acestea, noaptea se va face luminoasă ca ziua. Acestea sunt lucrările Duhului Sfânt.

Cunoașteți că nu este îngăduită ispită omului dacă nu primește Duhul Sfânt. Însă atunci când Îl primește, este predat diavolului spre a fi încercat. Cine îl predă? Însuși Duhul lui Dumnezeu. Este cu neputință diavolului să-l ispitească pe creștin, dacă nu i-l va preda Dumnezeu.

Când Domnul nostru S-a botezat, a fost călăuzit de Duhul Sfânt în pustie spre a fi încercat de diavolul. Dar n-a fost biruit de acesta. Duhul Sfânt adaugă har sfinților după ispite, și îi întărește mai mult.

Pentru toate, dar, să-L slăvim pe Dumnezeu și să-I mulțumim, fie pentru cinstiri, fie pentru necinstiri, pentru că ne-a izbăvit de rău și ne-a ridicat la slava cea dintâi.

III.

DIN ÎNVĂȚĂTURILE CUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU AMMONA

Există patru rele, și dacă omul are una din acestea, nici să se pocăiască nu poate, nici rugăciunea nu-i este ascultată de Dumnezeu.

Întâiul rău este **mândria**. Cel mândru socotește că viețuiește bine, că purtarea sa place lui Dumnezeu și oamenilor, că mulți se folosesc de împreună petrecerea cu el și că, în același timp, prin plecarea lui în pustie s-a izbăvit de multe păcate. Nu locuiește Dumnezeu în omul care cugetă astfel. Monahul trebuie, mai degrabă, să se socotească mai prejos decât dobitoacele cele necuvântătoare și să creadă că lucrurile lui nu sunt plăcute lui Dumnezeu. De altfel, s-a spus de către prorocul: *Toată dreptatea omului ca o cârpă lepădată este înaintea Lui* (Isaia 64, 5). Iar dacă sufletul nu crede cu adevărat că este mai necurat decât dobitoacele, păsările și câinii, Dumnezeu nu ascultă rugăciunea lui. Și aceasta pentru că dobitoacele, păsările și câinii n-au păcătuit niciodată înaintea lui Dumnezeu și nu vor fi chemați la Judecată. Se vedește deci că păcătosul este mai vrednic de plâns decât dobitoacele. I-ar fi mai pe

plac, precum dobitoacele, să nu învieze, nici să fie chemat la Judecată. Dobitoacele nu judecă, nici nu se mândresc. Mai mult, iubesc pe cei care le hrănesc. Omul însă nu iubește așa precum ar trebui pe Dumnezeu, Care l-a plăsmuit și îl hrănește.

Al doilea rău este **pomenirea răului**. Dacă cineva ține minte răul împotriva oricărui om, chiar și împotriva celui care, întâmplător, l-a orbit, atunci rugăciunea lui nu urcă la Dumnezeu. Se va înșela crezând că va fi miluit sau va fi iertat, chiar și dacă înviază morții.

Al treilea rău este **judecata**. Cel care îl judecă pe un om păcătos este și el vrednic de judecată, chiar de ar fi făcător de minuni. Hristos a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1). Așadar, creștinul nu trebuie să judece pe nimeni. *Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului* (Ioan 5, 22). Astfel încât, cel ce judecă înainte de Judecata pe care o va face Hristos, este antihrist. De altfel, mulți care erau mai înainte tâlhari și curvari au devenit cuvioși și drepti. Și poate că am văzut păcatele lor, dar n-am priceput virtuțile lor ascunse, judecându-i pe nedrept.

Al patrulea rău este **lipsa iubirii**. Fără ea, precum spune Apostolul, chiar de am grăi în limbile îngerilor, chiar de am avea credința cea dreaptă întru toate, chiar de am muta munții, chiar de am împărți toată avuția la săraci, chiar de ne-am da și trupul spre mucenicie, cu nimic nu vom fi folosiți (cf. I Cor. 13, 1-3).

Dar poate veți întreba: „Cum este cu putință să dea cineva toate ale sale celor săraci, fără să aibă

iubire? Milostenia nu este iubire?” Milostenia nu este iubirea cea desăvârșită, ci doar o parte a ei. Sunt mulți aceia care pe unii îi miluiesc și pe alții îi nedreptătesc, pe unii îi găzduiesc și altora le țin minte răul, pe unii îi apără și pe alții îi batjocoresc. Pe cei străini îi îndrăgesc, iar pe ai lor îi urăsc. Așadar, aceasta nu-i iubire, nu este. Adevărata iubire nu urăște pe nimeni, nu batjocorește pe nimeni, nu judecă pe nimeni, nu strâmtorează pe nimeni, nu se scârbește de nimeni, nici de credincios, nici de necredincios, nici de străin, nici de păcătos, nici de curvar, nici de cel necurat. Dimpotrivă, mai vârtos îi iubește pe cei păcătoși, și pe neputincioși, și pe neosârduitori. Pentru ei o doare și se tânguiește și plânge. Mai mult împreună-pătimizește cu cei răi și păcătoși, decât cu cei buni. Astfel Îi urmează lui Hristos, Cel ce i-a chemat pe cei păcătoși la pocăință, mâncând și bând împreună cu dânșii.

Pentru aceasta, arătând care este adevărata iubire, a învățat zicând: *Fiți buni și milostivi, precum Tatăl vostru Cel ceresc* (Luca 6, 36). Acela plouă și peste cei vicleni și peste cei buni, răsare soarele și peste cei drepti și peste cei nedrepti. Așa și cel ce are adevărată iubire, pe toți îi iubește, pe toți îi miluiește, pentru toți se roagă.

Sunt unii care fac milostenie și își reazemă mântuirea numai în aceasta, în vreme ce de multe ori păcătuiesc, și pe mulți îi urăsc, și trupul și-l întinează. Și aceștia negreșit se înșeală nădăduind în milostenia lor, prin care socotesc că sunt bineplăcuți lui Dumnezeu.

IV.

ALE ACELUIAȘI. SFATURI

1. Ia aminte la tine însuți cu de-amănuntul, iubitule, având încrederea și credința că Domnul nostru Iisus Hristos, deși era Dumnezeu și avea slavă și măreție negrăită, S-a făcut om ca să-L avem nouă pildă și să pășim pe urmele Lui. S-a smerit peste măsură pentru noi, încât a luat chip de rob și n-a socotit rușinea și marea sărăcie. A suferit multe ocări de rușine și, precum s-a scris, *ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa* (Isaia 53, 7-8). A fost dat pentru noi la moarte înjositoare, pentru ca și noi, potrivit poruncii Sale, să suferim cu mărire de suflet, pentru păcatele noastre, ocările cele pe drept sau pe nedrept, înjosirile, disprețuirea, clevetirile, biciuirea până la moarte – pe care ni le-ar aduce oricine dintre oameni. În împrejurări ca acestea nici tu să nu grăiești împotriva, ci să fii asemeni unei oi ce este dusă spre junghiere și asemeni unui necuvântător. Mai degrabă să te rogi, dacă poți. Altfel, să taci desăvârșit, cu multă smerenie.

2. Ia aminte la tine însuți cu de-amănuntul, socotind că ocările, necinstirile și smeririle pe care le suferi pentru Domnul îți pricinuiesc mare câștig și îți agonisesc mântuirea sufletească. Drept aceea, să le rabzi cu mărire de suflet și fără tulburare, cugetând că s-ar cuveni să pătimești încă și mai rău pentru păcatele tale, și că este mare lucru pentru tine să te învrednicești a pătimi și a suferi ceva pentru Hristos. Poate că așa, prin multele necazuri și necinstiri, te vei face următor al Patimii lui Dumnezeu. Și de fiecare dată când îți vei aduce aminte de cei ce te-au întristat, să te rogi din tot sufletul și cu sinceritate pentru ei, căci ți-au adus mari agoniseli. Niciodată să nu cugeți ceva împotriva cuiva. Dimpotrivă, să te mârșești dacă cineva te cinstește sau te laudă, și să te rogi să fii păzit de primejdia ce este cuprinsă în aceasta. Asemenea, să te rogi să fii păzit și de orice lucru care aduce slavă sau întâietate, până și de cel mai neînsemnat. Să te rogi lui Dumnezeu din adâncul sufletului tău, și cu sinceritate, ca să izgonească departe de tine pricinile laudelor, cugetând că ești nevrednic și neputincios. Să cauți totdeauna cu sârguință cele mai smerite lucruri și purtări. Acestea să te călăuzească să petreci cu tânguire, cu smerenie și neluat în seamă, ca și când ai fi murit pentru lumea aceasta, și ca și când ai fi cel mai de pe urmă și mai păcătos dintre toți. Acestea sunt mari câștiguri pentru sufletul tău.

3. Ia aminte la tine însuți cu de-amănuntul, așa încât să urăști și să te scârbești, ca de o moarte înfricoșătoare și pierzanie sufletească și chin veșnic,

de iubirea de stăpânire, de iubirea de slavă, de râvnirea cinstirilor și a laudelor, de gândul că ești ceva sau că ai dobândit vreo virtute, ori că ești mai bun sau fie și deopotrivă cu altcineva. Asemenea să urăști și cea mai mică dorință nerușinată și plăcere trupească; a privi pe om fără vreo nevoie, a te apropia de trup străin fără vreo pricină anume, a întreba pe cineva: „Unde-i aceasta?” fără a fi trebuință, a gusta ceva neînsemnat fără temei. Dacă ești cu luare aminte și te păzești în amănunte, nu vei cădea în greșeli mari, nici nu vei fi ispitit deloc întru acestea. În vreme ce, dacă nu ești cu băgare de seamă la cele mici, te vei primejdi să cazi încetul cu încetul și în cele mari.

4. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, ca să te rogi cu sinceritate pentru iertarea păcatelor tale. Să cauți cu orice chip mântuirea sufletească și împărăția cerurilor. Să urmărești din tot sufletul smerenia, prin cugete, cuvinte, lucrări, îmbrăcăminte, purtare. Să te înjosești pe sineți ca necurăție și pământ și cenușă, ca cel de pe urmă dintre toți și ca rob al tuturor. Să crezi sincer, din tot sufletul, mereu, că ești creștinul cel mai rău și mai păcătos și că te afli departe de orice virtute. Dacă te măsoară cu un alt creștin, să socotești că ești pământ și cenușă, că dreptatea ta este *ca o cârpă lepădată* (Isaia 64, 5), că nu te vei mântui fără mila cea mare și harul lui Dumnezeu, că ești sortit mai degrabă iadului veșnic decât vieții celei veșnice; că, plin de păcate fiind, nu vei îndrăzni să ridici capul atunci când Dumnezeu va voi să te judece. Având astfel în

sufletul tău tânguire și smerenie și așteptând moartea în fiecare zi, să strigi neîncetat către Dumnezeu, ca să se îndure de tine și să-ți îndrepteze viața cu multă milă. Să te simți pe tine atât de istovit de întristare și de suspin, încât niciodată să nu te bucuri, nici să râzi, ci totdeauna răsul să se prefacă în plâns iar bucuria în amărăciune. Și, trăind totdeauna posomorât, să zici: *Sufletul meu s-a umplut de ocări* (Psalmul 36, 7).

5. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, socotindu-te mai rău și mai păcătos decât orice creștin. Să ai în sufletul tău tânguire, smerenie și mulțime de suspine. Să fii întotdeauna tăcut. Să cugeți la întunericul cel veșnic, precum și la cei osândiți să se chinuiască acolo. Să te socotești pe sineți mai degrabă hărăzit iadului decât vieții, ca unul ce ești vrednic unei asemenea pedepse. Câtă vreme mai este timp de pocăință și de scăpare din acele înfricoșate și mari pedepse, să trăiești de acum ca și când ai fi murit deja și te-ai afla în iad. Luptă-te în felul acesta să o iei înaintea aceluia plâns nesfârșit, a jalei și înfricoșătoarei mâhniri și amărăciuni. Caută pentru sineți, potrivit vocii lui Dumnezeu, dureri și osteneli ale sufletului și ale trupului. Prin acestea să te lupți neîntrerupt spre a te mântui de păcatele tale. Trupul să se îndeletnicească totdeauna, după putere, cu lucrul mâinilor, cu postiri și cu multe deprinderi smeritoare, potrivit vocii lui Dumnezeu, împlinind acel *fii cel mai de pe urmă dintre toți și tuturor slugă* (Marcu 10, 44). Pe cât este cu putință, sufletul să se îndeletnicească neîncetat cu cercetarea Sfintei

Scripturi și, la fiecare scurt răgaz între citiri, să suspine și să se roage stăruitor. Cât despre gândul și mintea ta, să fii adunat întru sine la toată vremea, ca să nu afle demonii prilej să semene cugete viclene în inima ta.

6. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, crezând că Domnul a murit și a înviat pentru noi, și ne-a răscumpărat dându-Și sângele Său. Drept aceea, nici noi nu trebuie să mai trăim pentru noi înșine, ci pentru Domnul, Care a murit și a înviat pentru noi. Să iei aminte la tine însuși, având credința și încredințarea că te afli întotdeauna dinaintea ochilor Lui. Să simți că ai murit și ai plecat dintru această lume, și că rămâi înaintea lui Dumnezeu totdeauna.

7. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, așa încât, asemeni unui rob ce se grijește de stăpânul său cu frică și cutremur și adâncă smerenie, și care nu se depărtează de el, ci este totdeauna gata să asculte de voia lui, tot așa și tu, fie că șezi, fie că stai sau ești singur ori cu altcineva, să te porți cu mare frică și cutremur în trup și în suflet, ca și când te-ai afla dinaintea lui Dumnezeu, ca să păzești totdeauna trupul și sufletul întru înfricoșare și spăimântare. Cu toată puterea curățește-ți mintea de gânduri întinate și de orice cuget de judecată. Să stai înaintea atotvăzătorului Dumnezeu cu adâncă smerenie, cu blândețe, rușine, cuminenie, și să nu îndrăznești să ridici capul nicidecum, pentru păcatele tale.

8. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, ca și când te-ai afla totdeauna înaintea Lui, gata să ascuți

voia Sa cu multă râvnă și credință, fie că te povățuiește la viață sau la moarte, fie la orice întristare. Să iei aminte la tine însuși ca și când ai aștepta să te afle mari și înfricoșătoare ispite, necazuri și chinuri, chiar și moartea.

9. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, așa încât în orice ți se întâmplă, în orice cuget sau cuvânt sau lucru, nu căuta vreodată a-ți plini voia ta. Să cercetezi cu sârguință numai care este voia lui Dumnezeu. Pe aceasta să dorești a o împlini cu scumpătate, fie și dacă pare că ar pricinui necaz sau moarte. *Porunca Lui este viață veșnică* (Ioan 12, 50).

10. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, ca și când te-ai afla pururea înaintea lui Dumnezeu, astfel încât să nu faci nimic fără a-I cere sfatul. Dimpotrivă, fie că urmează să mănânci, sau să bei, sau să dormi, sau să întâlnești pe cineva, sau să faci orice altceva, să cercetezi mai întâi dacă lucrul acela este după voia dumnezeiască, și apoi să îl săvârșești precum se cuvine înaintea lui Dumnezeu. Întru acest chip Îl vei slăvi prin toate lucrările și cuvintele tale, și vei dobândi în felul acesta mare apropiere și îndrăzneală înaintea Lui.

11. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, cunoscând că s-a scris: *Suntem slugi netrebnice, căci am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10). Astfel, nici o lucrare duhovnicească nu o vei face ca un năimit, ci ca un adevărat rob netrebnic, cu multă smerenie, și ca un datornic al unei mari datorii. În fiecare lucrare a ta să crezi că ești foarte departe de a

putea înapoia cele datorate și că prin lipsa ta de sârguință adaugi aproape zi de zi alte păcate. *Drept aceea, cine știe să facă ce e bine și nu face, păcat are* (Iacov 4, 17). Pentru toate dumnezeieștile porunci întru care vădești lipsuri, trebuie să suspini totdeauna și să-L rogi pe Dumnezeu neîncetat să-ți ierte păcatele ca un multmilostiv și iubitor de oameni și să Se milostivească spre tine.

12. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, astfel încât pentru orice lucru te-ai necăji și ai încerca întristare sau mânie, să nu spui nimic necuviincios. Să taci mai întâi, până ce se liniștește inima ta prin rugăciunea neîncetată, și atunci îl vei ajuta pe fratele tău care ți-a pricinuit necazul. Iarăși, dacă este trebuință să-l cerți pe fratele și îl vezi mâniat și răscolit, nu-i spune nimic, ca să nu se mânie mai mult. Când vezi însă că și tu și el vă aflați în liniște desăvârșită și blândețe, atunci vorbește-i, nu muștrându-l, ci aducându-i aminte cu multă smerenie și blândețe, așa încât să nu iasă cuvânt mânios din gura ta. Să te lupți totdeauna având credința că te afli înaintea ochilor lui Dumnezeu și că Îl vezi pururea. Să te temi de Dumnezeu și să te cutremuri, cunoscând că înaintea negrăitei Sale slave și măreții ești ca și când n-ai exista, și că ești pământ, cenușă, putreziciune, vierme.

13. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, crezând că Domnul, deși era bogat întru dumnezeieștile puteri, a murit și a înviat pentru noi, și ne-a răscumpărat cu sângele Său. Așadar, de vreme ce ești rob cumpărat, să nu trăiești spre

bunăplăcerea ta, ci a Domnului. Să fii cea mai de pe urmă slugă a Sa întru toate, și să ai desăvârșită nepătimire. Precum un animal de casă se supune fără împotrivire stăpânului său, asemenea și tu să te supui totdeauna înaintea lui Dumnezeu. Să fii cu desăvârșire mort față de patimile omenești și față de orice plăcere. Să n-ai vreo voie sau dorință a ta. Dimpotrivă, cu toată voia și dorirea ta să lucrezi totdeauna voia dumnezeiască. Astfel, niciodată nu vei cugeta că ești liber sau de sine stăpânitor, ci vei spune că ești rob al lui Dumnezeu, care trebuie să te supui și să urmezi voia Sa dumnezeiască. Să iei aminte la sineți, așteptând în toată vremea ispite, moarte, necazuri, primejdii mari, așa încât să rabzi cu mărimă de suflet și cu netulburare, cugetând că *prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția cerurilor* (Fapte 14, 22).

14. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, socotind că te afli totdeauna înaintea lui Dumnezeu, așa încât în orice lucru, faptă sau cuget, să nu cauți nicidecum voia sau odihna ta, ci voia lui Dumnezeu întru toate, oricât ar părea aceasta de greu. Voia dumnezeiască să devină dorul tău fierbinte și grija ta necurmată, prin cugetarea la împărăția cerurilor și la cununa vieții, crezând din tot sufletul că aceasta îți este mai de folos decât orice judecată omenească. *Iar porunca Domnului este viață veșnică* (Ioan 12, 50), și cei ce Îl iubesc *nu se vor lipsi de tot binele* (Psalmul 33, 10).

15. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, cugetând că te afli totdeauna înaintea lui Dumnezeu, așa încât să nu faci nimic fără a-I cere sfatul. Dacă

vrei să faci ceva, să lucrezi sau să spui până și cel mai neînsemnat lucru, să te întâlnești sau să vorbești cu cineva, să dormi sau să faci orice altceva, să cercetezi mai întâi dacă este vreo nevoie binecuvântată și dacă este voia lui Dumnezeu să se facă aceasta. Să-l chemi astfel pe Dumnezeu cu mare frică și cutremur, ca să te afli într-o sinceră legătură și părtășie cu El. Dacă te încredințezi că ai săvârșit ceva nelegiuit, să te străduiești spre pocăință. Să te întristezi pentru aceasta și să te rogi să izbutești, prin cercetare de sine, să nu mai greșești degrabă.

16. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, socotind că te afli totdeauna înaintea lui Dumnezeu, așa încât să nu nădăjduiești nimic de la nimeni, fără numai de la Dumnezeu, având încredere în El. Și, dacă ai vreo trebuință, să-L rogi să o plinească după voia Sa. Totdeauna să-I mulțumești pentru toate câte îți sunt dăruite, ca și când ți le-ar dăruia El Însuși. Iar dacă ești lipsit de ceva, de vreme ce nu nădăjduiești deloc în om, să nu te întristezi sau să cârtești vreun pic împotriva cuiva, ci să rabzi ispita cu mărire de suflet și cu liniște, crezând că pentru păcatele tale ești vrednic să pătimești multe necazuri. Dumnezeu, însă, dacă voiește să te miluiască, poate și cu puțin și cu nimic să-ți plinească orice trebuință.

17. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, așa încât să nu primești și să nu iei ceva dacă n-ai înștiințare că Dumnezeu ți-l dăruiește. Să primești ceea ce vezi că vine dintr-o osteneală cinstită și a fost dobândit cu pace și cu iubire. Câte însă vezi că vin din nedreptate, ceartă, viclenie și înșelăciune, să le

depărtezi de la tine. Să lepezi unele ca acestea, cu gândul că *mai bine puțin întru frica lui Dumnezeu, decât vistierie mare și tulburare* (Pilde 15, 16).

18. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, socotind a fi luptă și nevoiță însemnată tăcerea și străduința de a nu vorbi deloc – până la cele mai neînsemnate lucruri, până la a întreba pe cineva: „Unde este aceasta?” sau „Ce este aceea?” Dacă trebuie să spui ceva, să te cercetezi mai întâi pe sineți, de este cu adevărat nevoie și de este voia lui Dumnezeu să se facă aceasta, și atunci să vorbești, căci în împrejurarea aceasta cuvântul prețuiește mai mult decât tăcerea. Pricina pentru care vrei să vorbești să o atârni de Dumnezeu și atunci, prin cugetul că slujești dumnezeieștii voi, deschide gura ta și vorbește puțin sau mult, cu smerită cugetare și blândețe. Și, pe când vei vorbi, prin înfățișarea cea din afară a feței și prin aplecarea launtrică a sufletului, să dai cinste și prețuire celui cu care vorbești. Dacă întâlnești pe cineva, după puține cuvinte de dragoste, să taci. Dacă ești întrebat ceva, de nevoie, fă ascultare și răspunde, dar nimic mai mult.

19. Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, astfel încât, așa precum te înfrânezi de la curvie, tot așa să te înfrânezi și de la dorințele vederii, ale auzului și ale gustului. Ochii tăi să ia aminte numai la lucrul tău de mână. Să nu se ridice și să nu urmărească nimic altceva fără vreo nevoie binecuvântată. Să nu privești deloc femeie sau bărbat cu chip frumos, dacă nu este mare trebuință. Să nu

îngădui urechilor tale să asculte osândiri sau cuvinte nefolositoare. Gura ta să fie totdeauna tăcută. Dacă vei face așa, te va milui Domnul Dumnezeu, Căruia este slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

V.

CUVINTE ALE AVVEI AMMONA

1.

Despre cei ce se liniștesc

Dorița de a cerceta cu iscodire Sfânta Scriptură naște vrăjmășie și ceartă, în vreme ce tânguirea pentru păcate aduce pacea. Este păcat pentru monahul care șade în chilia lui să cerceteze cu iscodire Sfânta Scriptură, neluând seama la păcatele sale.

•

Cel care-și frământă cugetul, înainte de a se cunoaște pe sine, cu felul cum au fost scrise cărțile Scripturii, acesta are în inimă duh de iscodire și este înfricoșător de robit acestei patimi. Cel care se păzește însă de robia aceasta, caută să se smerească înaintea lui Dumnezeu.

•

Cel ce caută urme materialnice ale lui Dumnezeu, Îl hulește pe Dumnezeu. Însă cel ce se grijește să-L cinstească, acela iubește să viețuiască în curăție și frica lui Dumnezeu.

•

Cel care cinstește poruncile lui Dumnezeu și le păzește ca un datornic, acesta L-a cunoscut pe Dumnezeu.

Nu căuta cele înalte ale lui Dumnezeu câtă vreme încă mai ceri ajutorul Domnului ca să vină și să te mântuiască de păcat. Înaltele înțelesuri teologhicești vor veni singure, când sufletul se va curăți.

Cel ce se sprijină pe cunoștințele sale și stăruie în voia sa, pricinuieste vrăjmășie și nu poate scăpa de demonul care aduce întristare în inimă.

Cel care citește Sfânta Scriptură și o tâlcuiește după părerea sa, și stăruie în aceasta, zicând: „Ceea ce gândesc este negreșit așa”, unul ca acesta nu-și cunoaște starea, nu cunoaște că-i lipsește și slava, și bogăția duhovnicească. Însă cel care citește și spune: „Nu înțeleg bine, căci sunt om nedesăvârșit”, acela este slăvit de Dumnezeu. Într-unul ca acesta locuiește bogăția harului lui Dumnezeu, potrivit putinței lui de a-l primi.

Să nu voiești a împărtăși gândurile tale oricui, fără dreaptă socotință, decât numai părinților tăi duhovnicești, ca să nu pricinuiesti necaz inimii tale.

Ia aminte la cuvintele tale, ca să ai în cinste pe aproapele tău.

Deprinde-ți limba să rostească cuvintele lui Dumnezeu cu simțire, și minciuna se va îndepărta de la tine.

Râvnirea slavei de la oameni naște minciuna, în vreme ce depărtarea smerită de ea sporește frica dumnezeiască înlăuntrul inimii.

Să nu voiești a te face prieten al celor slăviți din lumea aceasta, ca să nu slăbească înlăuntrul tău slava lui Dumnezeu.

Dacă cineva judecă pe fratele tău dinaintea ta, și îl face de nimic și descoperă păcatele lui, să nu voiești a te învoi cu el, ca să nu te tragă în rele nedorite.

Simplitatea și ocărârea de sine ne curățesc inima de păcat.

Cel ce se poartă viclean cu fratele său, acela nu se va izbăvi de necazuri.

Cel care spune ceva cu gura și altceva ascunde în inimă cu vicleșug, se ostenește zadarnic în orice lucrare duhovnicească. Să nu te lipești de un astfel de om, ca să nu te molipsească cu otrava lui cea mârșavă.

Trăiește împreună cu oameni fără de răutate, ca să fii părtaș slavei și curăției lor.

Să nu te porți cu viclenie cu cineva, ca să nu-ți pierzi ostenele tale.

Să te porți cu dreptate față de toți, ca să simți înlăuntrul tău pacea dumnezeiască.

Precum atunci când cineva este înțepat de scorpion primește otrava în tot trupul său și inima i se vatamă de aceasta, tot așa lucrează și păcatul asupra aproapelui. Păcatul lui înțeapă sufletul și-l amenință cu moarte duhovnicească. Așadar, cel ce se socotește și nu voiește să-și piardă ostenele, scutură grabnic de pe el scorpionul, adică orice viclenie și răutate.

Lui Dumnezeu I se cuvine slava în veci. Amin.

2.

Despre bucuria sufletului care începe să trăiască pentru Dumnezeu

Frați iubiți, să plângem fierbinte înaintea lui Dumnezeu, ca iubirea Lui să ne dăruiască puterea dumnezeiască, prin care veți fi ocrotiți până ce vom birui pe demonii cei vicleni pe care îi aflăm înaintea noastră și cu care am lucrat împreună în trecut.

Să iubim pacea cu toți, mici și mari. Această pace ne va păzi de ură, ori de câte ori aceasta va năvăli asupra noastră.

Cel care s-a îmbolnăvit, acela a cunoscut vrednicia sănătății.

Cel ce se încununază este slăvit pentru că a biruit pe vrăjmașii împăratului său.

Există patimi, există și virtuți. Dacă nu suntem sânguitori, ne vom arăta ca niște vânzători.

După harul dumnezeiesc, în lupta sufletului ajută bărbăția, în vreme ce nepăsarea se însoțește cu păcatul.

Cei ce vor să dobândească virtuțile, nu se împuținează la suflet în căderi, ci stăruie în luptă cu râvnă.

Virtuțile se dobândesc prin ostenele trupești, care se săvârșesc cu pricepere.

Patimile nasc păcatele prin lipsa de sânguință.

Cei ce se luptă cu pricepere își ridică zid de împrejmuire prin fuga de judecarea aproapelui. Însă aceia care judecă, își surpă în chip necugetat acest zid.

•
Paza limbii îl vedește pe luptător, în vreme ce vorbăria vedește lipsa virtuții.

•
Milostenia chibzuită naște darul prorociei și călăuzește la iubire, în vreme ce nemilostivirea vedește lipsa virtuții.

•
Bunătatea naște curăția, în vreme ce împrăștierile nasc patimile.

•
Inima împietrită naște mânia.

•
Sufletul se nevoiește prin fuga de împrăștieri, în vreme ce trupul se nevoiește cu lipsa.

•
Pierzania sufletului este iubirea de împrăștieri, în vreme ce îndreptarea lui este liniștirea chibzuită.

•
Somnul mult aprinde patimile trupești, în vreme ce privegherea cu măsură mântuiește sufletul.

•
Somnul mult îngroașă inima, în vreme ce privegherea cu chibzuință o subțiază.

•
Somnul mult întunecă sufletul, în vreme ce privegherea cu măsură îl luminează.

•
Este mai bine să dormi cu tăcere și rânduială, decât să priveghezi cu vorbării.

•
Plânsul îndepărtează domol toate patimile.

•
Grija de a nu răni conștiința aproapei naște smerita cugetare.

•
Slava de la oameni naște încetul cu încetul mândria, iar dorirea întâlnirilor cu ei împiedică cunoașterea de sine.

•
Înfrânarea de la bucate smerește patimile, în vreme ce dorirea mâncărilor lesne le întărătă.

•
Împodobirea trupului este pierzarea sufletului, în vreme ce îngrijirea lui cu frica lui Dumnezeu este folositoare.

•
Luarea aminte la cuvintele lui Dumnezeu naște în suflet teamă dumnezeiască, în vreme ce disprețuirea glasului conștiinței alungă departe de inimă virtuțile.

•
Iubirea către Dumnezeu liberează sufletul, în vreme ce lipsa fricii dumnezeiești îl robește.

•
Luarea aminte la cuvinte și tăcerea chibzuită înalță mintea către Dumnezeu, în vreme ce multa grăire naște nepăsarea și nebunia.

•
Jertfirea voii tale de dragul aproapei arată că mintea ta cunoaște virtuțile, în vreme ce stăruința în

aceasta, împotriva aproapelui, dovedește că nu le cunoaște.

Cercetarea Sfintei Scripturi ce se face cu frica lui Dumnezeu păzește sufletul de patimi, în vreme ce cuvintele lumești îi umbresc lumina virtuților.

Alipirea de cele materialnice tulbură mintea și inima, în vreme ce disprețuirea lor înnoiește și mintea și inima.

Tăinuirea gândurilor rele vădește că urmărești cinstea lumii și slava ei deșartă, în vreme ce mărturisirea lor cu mărimă de suflet către părinții duhovnicești le îndepărtează.

În casa fără ușă și fereastră, intră orice târâtoare vrea. Asemenea este și cel ce se ostenește, dar nu-și păzește ostenele sale.

Precum rugina mănâncă fierul, tot așa și cinstea oamenilor roade sufletul care o va primi.

Cea dintâi dintre toate virtuțile este smerita cugetare, în vreme ce întâia dintre răutăți este lăcomia pânteceleui.

Încununarea virtuților este iubirea, în vreme ce culmea răutăților este îndreptățirea de sine.

Precum viermele roade și prăpădește lemnul, tot astfel și răutatea întunecă sufletul.

Desăvârșita predare a sufletului în mâinile lui Dumnezeu naște netulburata răbdare a ocărilor și păzește lacrimile de stricăciunea cinstirilor omenești.

Lipsa prihănirii de sine ne face să nu avem răbdare în ceasul mâniei.

Îngrijirea minții cu gânduri lumești tulbură inima și pricinuieste rușine în ceasul rugăciunii, pentru că lipsește îndrăzneala.

Iubirea lucrurilor lumești întunecă sufletul, în vreme ce desăvârșita disprețuire a lor îl luminează.

Iubirea ostenelelor vădește ură față de patimi, în vreme ce trândăvia lesne le stârnește.

Să nu te lipești de vreun fel de viețuire sau de vreun obicei, și gândul tău se va liniști.

Să nu te bizui pe puterile tale, și vei avea ca împreună luptător dumnezeiescul har.

Nu vrăjmași pe nimeni, ca să fie rugăciunea ta bineprimită.

Să fii pașnic cu toți, ca să ai îndrăzneală în rugăciune.

Păzește-ți ochii, și inima ta nu se va întoarce către cele viclene.

Cel ce primește orice lucru aducător de plăcere, săvârșește desfrânare.

Să nu voiești să auzi ceva rău despre cel ce te-a întristat, ca să nu te răzbuni în inima ta.

Păzește-ți auzul, ca să nu-ți umpli de tulburare inima ta.

Să-ți săvârșești lucrul tău de mână, ca să-i poți milui pe cei săraci. Lenevia este pierzare și moarte a sufletului.

Rugăciunea neîncetată aduce slobozire, în vreme ce neosârdua îndelungată pricinuieste întristare.

Cel ce așteaptă moarte grabnică nu va cădea în multe păcate, în vreme ce acela care așteaptă viață îndelungată, va cădea.

Dumnezeu Se îngrijește să curățească de orice păcat pe cel ce se pregătește să dea răspuns pentru toate faptele sale, în vreme ce acela care este nepăsător și spune că va apuca să se pregătească trăiește în păcatele lui.

Înainte de orice lucrare a ta, să cugeți în fiecare zi unde te afli și unde trebuie să mergi după moarte. În felul acesta, nu vei fi nesânguitor pentru sufletul tău în nici o zi.

Să cugeți la slava pe care au dobândit-o toți sfinții, și râvna lor te va atrage încetul cu încetul.

Să cugeți, de asemenea, la rușinea pe care au încercat-o păcătoșii, și te vei păzi de faptele lor viclene.

Să te sfătuiesti totdeauna cu părinții tăi duhovnicești, și vei afla odihnă în întreaga ta viață.

Dacă înțelegi că fratele este mâhnit din pricina ta, ia aminte să nu-l disprețuiești, ci pune-i metanie cu glas rugător, până ce îl vei liniști.

Ia aminte să nu fii împietrit la inimă în purtările față de fratele tău, căci pe toți ne luptă vrăjmășia.

Dacă locuiești împreună cu un frate, să nu-i poruncești nimic, ci rabdă împreună cu el, că să nu pierzi plata ta.

Dacă demonii te fac să te neliniștești pentru hrană și acoperămintele, și-ți pun înaintea rușinea mării sărăcii, nu le da nici un răspuns, ci predă-te din tot sufletul lui Dumnezeu și vei avea odihnă.

Ia aminte să nu fii nesânguitor la slujbe, căci acestea luminează sufletul.

Dacă ai săvârșit fapte bune, nu te semeți pentru aceasta. Iarăși, dacă ai săvârșit multe păcate, să nu te întristezi peste măsură, ci păzește-ți sufletul ca să nu cazi din nou. Dacă te porți întru acest fel chibzuit, te vei izbăvi de mândrie.

•
Dacă te supără curvia, să-ți istovești totdeauna trupul cu smerenie înaintea Domnului, și să nu lași inima ta să creadă că s-au iertat păcatele tale. Și așa te vei liniști.

•
Dacă lăcomia pântecele te luptă cu dorirea mâncărilor, cugetă la mirosul greu în care sfârșesc. Și așa te vei liniști.

•
Dacă te luptă clewetirea împotriva fratelui, gândește-te că se va întrista dacă va afla, și te vei rușina să-l întâlnești. Și așa te vei liniști.

•
Dacă te stăpânește mândria, gândește-te că-ți risipește toate ostenele tale și că nu este pocăință pentru cei ce ascultă de ea. Și așa te vei liniști.

•
Dacă disprețuirea aproapelui luptă inima ta, gândește-te că pentru aceasta Dumnezeu te va da pe mâna vrăjmașilor tăi. Și așa te vei liniști.

•
Dacă frumusețea trupului atrage inima ta, gândește-te la duhoarea pe care va răspândi-o atunci când va muri. Și așa te vei liniști.

•
Dacă te luptă iubirea de femei, ca o multplăcută, gândește-te unde se află cele ce au murit. Și așa te vei liniști.

•
Omul care are dreaptă socotință, după ce se adună și cercetează toate acestea, se străduiește să-și

agonisească cele folositoare și să fugă de cele vătămătoare. Este însă cu neputință să dobândească cineva dreapta socotință, dacă nu întrebuițează mijloacele potrivite. Mai întâi, să cultive liniștirea. Liniștirea naște asceza și tânguirea. Tânguirea naște frica. Frica naște smerenia și înainte-vederea. Înainte-vederea naște iubirea. Iubirea dăruiește sufletului sănătate și nepătimire.

•
Așadar, cel ce voiește să fie cinstit cu aceste virtuți, trebuie să înceteze a mai judeca pe vreun om, și să se gătească pe sine pentru moarte. Și, de câte ori se roagă, să cerceteze ce îl desparte de Dumnezeu și să îndepărteze acel lucru. Să urască lumea aceasta, iar bunătatea lui Dumnezeu îi va dăruia curând virtuțile. Află și aceasta: orice om care mănâncă și bea fără măsură, sau care iubește ceva lumesc, nu va izbuti nici să ajungă și nici măcar să se apropie de virtuți. Trăiește amăgindu-se pe sine.

•
Rog pe oricine voiește să se pocăiască înaintea lui Dumnezeu, să se păzească de beție. Aceasta trezește toate patimile și alungă din suflet frica lui Dumnezeu. Tu, însă, roagă-L pe Dumnezeu cu toată puterea să-ți dăruiască frica Lui, astfel încât tăria doririi tale către El va face să se risipească toate patimile care luptă ticălosul tău suflet și vor să-l îndepărteze de Dânsul, ca să-l poată stăpâni. Poate pentru aceasta vrăjmașii luptă cu toată puterea lor, când năvălesc asupra omului.

•
Nu căuta, frate, odihna, câtă vreme te afli în trup în această lume. Nici să te încrezi vreodată în

sineți, când te vezi liniștindu-te dinspre războiul patimilor, fiindcă viclenii vrăjmași se ascund cu vicleșug pentru o vreme, până ce omul, socotind că războiul a încetat, își slăbește trezvia lăuntrică. Atunci se năpustesc deodată asupra ticălosului suflet, îl răpesc „ca pe o vrabie” și, după ce-l iau în stăpânire, îl înjosesc fără milă în orice fel de păcat. Îl batjocoresc cu păcate mai rele decât cele pe care le-a săvârșit mai înainte, și pentru care se ruga să fie iertat.

Să stăm, deci, cu frica lui Dumnezeu și să ne luptăm să dobândim toate virtuțile care pun stavilă răutății vrăjmașilor. Ostenelile și chinurile acestei vieți vremelnice nu numai că ne mântuiesc din păcat, ci încă pregătesc sufletului și cununi, înainte de a părăsi trupul.

Să fugim, fraților, de lume și de bunurile ei, ca să le moștenim pe cele cerești. Bunurile acestei lumi sunt aurul, argintul, casele, îmbrăcămintea, lucruri care nu numai că ne călăuzesc spre păcate, ci pe care le și părăsim, murind. În vreme ce bunătățile lui Dumnezeu sunt nemăsurate. Sunt *cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit* (I Cor. 2, 9; Isaia 64, 3). Pe acestea le dăruiește Dumnezeu celor ce Îl ascultă în această viață vremelnică. Și nu le va da în dar, ci ca răsplată pentru pâinea și apa și haina care au fost dăruite celor săraci, pentru iubirea de oameni și curăția trupului, pentru depărtarea de la vătămarea

aproapelui, pentru nerăutatea inimii și păzirea celorlalte porunci.

Cei care păzesc acestea vor afla odihnă. În lumea aceasta vor fi cinstiți de oameni, iar în cealaltă viață se vor desfăta de veșnica bucurie. În vreme ce aceia care trăiesc în voile lor păcătoase și nu vor să se pocăiască, ci, în mijlocul tulburării plăcerilor și în înșelare aflându-se, păcătuiesc, spun cuvinte vesele, se împotrivesc în cuvânt, nu se tem de judecata lui Dumnezeu, nu-i miluiesc pe cei săraci și săvârșesc și celelalte păcate, vor fi plini de rușine și vor fi disprețuiți de oameni în lumea aceasta, iar în cealaltă viață rușinea îi va duce în gheena focului.

Dumnezeu are putere să ne întărească și să ne învrednicească să sporim întru poruncile Lui, să ne păzim de fiecă păcat, ca să ne putem mântui în ceasul ispitei, care va veni peste toată lumea. Domnul nostru Iisus Hristos nu va întârzia, ci va veni să răsplătească fiecăruia. Pe cei necinstitori îi va trimite în focul cel veșnic, iar celor ai Săi le va dăruia dreapta răsplătire. Vor intra împreună cu El și se vor odihni veșnic întru împărăția Sa. Amin.

Nu pregeta, frate, să citești acestea în fiecare zi. Poate că așa vom fi miluiți și noi împreună cu aceia pe care Hristos i-a aflat vrednici. Îngrijește-te, iubitule, să păzești poruncile arătate, ca să te poți mântui împreună cu sfinții care au păzit poruncile Domnului nostru Iisus Hristos.

•

Cel care citește acestea și nu le lucrează, se aseamănă cu acela care privește fața lui în oglindă și îndată a uitat cum era (cf. Iacov 1, 23-24). Însă cel care citește acestea și le înfăptuiește, se aseamănă cu sămânța care a căzut în pământ bun și a rodit (cf. Matei 13, 8).

•

Dumnezeu are putere să ne numere împreună cu aceia care au auzit și au lucrat poruncile Lui, ca să primească și de la noi rodul întreg, cu ajutorul harului Său. Acestuia se cuvine totdeauna slava și stăpânirea. Amin.

VI.

ALE ACELUIAȘI. FRAGMENTE

1. Zis-a Domnul:

Nimeni nu poate să slujească la doi domni... nu puteți să slujiți și lui Dumnezeu și lui mamona (Matei 6, 24). Așadar, nu puteți lucra în același timp și lucrurile lui Dumnezeu, și pe cele ale lumii. Fie veți lucra împreună cu Dumnezeu lucrurile lui Dumnezeu, fie împreună cu lumea cele ale lumii.

S-a scris: *Cel fricos să nu meargă la război* (Deut. 20, 8). Drept aceea, dacă sunteți fricoși, să nu ieșiți la război. Nu puteți fi în același timp și fricoși și războinici. Nu puteți fi și puțini la suflet și îndrăzneți. Nu puteți fi și sânguitori și nepăsători. Să râvniți fie prietenia lui Dumnezeu, fie prietenia oamenilor. Cel care iubește prietenia oamenilor se depărtează de prietenia lui Dumnezeu.

S-a scris: *Până la moarte luptă-te pentru adevăr* (Înț. lui Isus Sirah 4, 30). Cel care se grijește de adevăr, ascultă totdeauna de legea lui Dumnezeu. Iar cel care ascultă de legea lui Dumnezeu, se împotrivește tuturor celor care o încalcă.

S-a scris: *Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine* (Luca 6, 26). Nu este bine, deci, să voim a plăcea tuturor oamenilor. Prorocii mărturiseau și mureau pentru adevăr, în vreme ce prorocii mincinoși spuneau cele plăcute și oamenii îi iubeau. Așadar, dacă voiești să alegi adevărul, să fii gata încă să și mori pentru el, depărtându-te de la a săvârși tot ceea ce place oamenilor, spre a fi iubit de aceștia.

Eu v-am scris întocmai precum simt. Faceți și voi precum vă odihnește. Cred că, dacă veți face cele plăcute oamenilor, aceia înșiși vă vor judeca la sfârșit pentru lipsa de evlavie. Însă, dacă vă veți face râvnitori ai adevărului, poate se vor întrista o vreme din pricina voastră, însă mai târziu se vor minuna de voi și vor lăuda râvna voastră cea întru Dumnezeu.

Să fugim, așadar, de nefolositoarele împreună-petreceri cu oamenii și să alegem liniștirea. Petrecerea împreună cu cei apropiați vatămă și nimicește pacea. Și, precum cei sporiți în virtute, atunci când se biruiesc de o patimă, se biruiesc de către toate, tot așa și cei care petrec fără dreaptă socotință împreună cu mirenii, vor fi negreșit înrâuriți de păcătoșenia lor. De altminteri, ce legătură au cu lumea cei care s-au lepădat de ea?

2. Zis-a iarăși (Avva Ammona):

Când șezi în chilia ta, adună-ți mintea. Adu-ți aminte de ziua morții. Închipuiește-ți moartea trupului. Gândește-te la nenorocirea aceasta. Încearcă durerea. Disprețuiește deșertăciunea lumii. Cultivă blândețea și râvna, ca să poți păstra întotdeauna aceeași mărime de suflet pentru viața cea liniștită și să nu te biruiești în luptă.

Adu-ți aminte și de șederea în iad. Cugetă la felul cum petrec acolo sufletele. În ce amară tăcere, în ce înfricoșător suspin, în câtă frică și zbucium, sau în ce așteptare a durerii celei nesfârșite, lacrima neconținută a sufletului.

Adu-ți aminte încă și de ziua învierii și a înfățișării dinaintea Judecătorului. Închipuiește-ți acea înfricoșată judecată. Cugetă la rușinea care-i așteaptă pe cei păcătoși înaintea lui Dumnezeu Tatăl și a Fiului Său Hristos, a îngerilor, a arhanghelilor, a stăpânilor și a tuturor oamenilor. Cugetă la uneltele de chinuire, la focul cel veșnic, la viermele cel neadormit, la tartarul și la întunericul ce va acoperi toate, la scrâșnirea dinților, la frică și la chinuri.

Adu-ți aminte, însă, și de bunătățile care-i așteaptă pe cei drepti, de îndrăzneala cea către Dumnezeu Tatăl și Fiul Său Hristos, către îngeri, arhangheli, stăpânii și către întreaga lume, de împărăția cerurilor și de bunătățile, bucuria și desfătarea ei.

Pune-ți în minte amândouă stările. Și suspină, lăcrimează, tânguiește-te pentru osânda păcătoșilor. Îmbracă-te ca și cu o haină cu această cugetare, cu teama ca nu cumva să te osândești și tu. Iar pentru bunătățile mai înainte gătite celor drepti, să te bucuri și să te veselești. Grijește-te să te poți desfăta de acestea și să te izbăvești de cele dinainte.

Ia aminte totdeauna, fie că te afli în chilia ta, fie undeva afară, să nu lași mintea ta să uite toate acestea, ca să poți depărta astfel gândurile cele vătămătoare.

AVVA ZOSIMA

Precuvântare

*„Ale tale îndelungate dureri, Zosima, cine le va
spune?*

*Și cununile cele de după moarte ale ostenelilor tale,
cine le va găi?”*

Doar cu puținătatea acestor două stihuri îl cinstește Mineiul, în 24 ianuarie, pe Avva Zosima. În Sinaxarul său, Sfântul Nicodim Aghioritul însemnează numai că acest Părinte a lăsat în urmă cuvinte vrednice de pomenire despre mânia, cuprinse în Everghetinos. Și Sofronie Evstratiadis adaugă simplu că era „dintre Avvii încercați ai pustiei”, care „a viețuit în chip cuvios și plăcut lui Dumnezeu, și a adormit cu pace”.

Este adevărat, de bună seamă, că se cunosc puține despre viața și lucrarea Cuviosului Zosima.

A trăit de la sfârșiturile veacului al cincilea până la începuturile veacului al șaselea, mai curând între anii 490 și 540. Se trăgea din Sidi, un sat apropiat de Tirul Feniciei. La început s-a nevoit într-o

mănăstire din Tir, apoi a mers în Lavra Sfântului Gherasim de la Iordan (mai degrabă în anii egumeniei lui Evghenie, 481-526). În cele din urmă și-a zidit propria sa mănăstire, aproape de locul său de naștere. Prin nevoința sa, a ajuns la mari înălțimi ale virtuții, s-a învrednicit să dobândească darul înainte-vederii și a săvârșit nenumărate minuni, pentru care a și luat numirea de „făcătorul de minuni”. A văzut mai dinainte și nimicirea Antiohiei de cutremur (în anul 528).

Avva Zosima este numit de către Sfântul Teodor Studitul „podoabă a smeritei cugetări”, iar viața lui este înfățișată ca pildă vrednică de urmat a statorniciei într-o nevoiță – alături de a celorlalți mari părinți ai pustiei: Antonie, Ilarion, Pahomie, Eftimie, Sava, Dositei, Marcu.

Pilduitoare, în sfârșit, pentru faima Sfântului și pentru prețuirea pe care au avut-o față de dânsul contemporanii săi, este și o întâmplare pe care o păstrează Avva Dorotei. Era, zice, un frate oarecare, ce a fost stăpânit de demonul mândriei. Și dacă îi spunea vreun alt frate ceva, îl scuipa și zicea: „Cine este acesta? Nimeni nu este vrednic, fără numai Zosima și ucenicii lui”.

Spre a înlătura orice confuzie, Sfântul Nicodim Aghioritul însemnează în Sinaxarul său (la 24 ianuarie) că „acest Zosima este altul decât Zosima cel ce a aflat-o pe Cuvioasa Maria Egipteanca și a îngropat-o, precum se vede în viața ei”. Cel de-al doilea a trăit la începutul veacului al șaptelea, și pomenirea lui se prăznuiește la 4 aprilie.

Cunoscuta lucrare scriitoricească a Avvei Zosima este foarte mică. Ea se mărginește la o scurtă scriere ce face parte din categoria apoftegmelor patristice și este împărțită – în funcție de manuscris – în 14 sau 15 capitole purtând felurite titluri: *Capete*, *Cuvinte*, *Ziceri*, *Cugetări*. Se mai află și în volumul 78 al Patrologiei lui Migne, sub titlul *Ale fericitului Avvâ Zosima – Cugetări*.

Această scriere, plină de har și aducătoare de străpungere, a avut o însemnată înrăurire asupra scriitorilor ascetici și a autorilor de antologii de mai târziu. O mare parte din ea a fost cuprinsă de către monahul Ioan Moshos (545-619) în lucrarea sa *Limonariul*, și de către monahul Pavel (1054) în cunoscutul său *Everghetinos*.

Dar și Avva Dorotei, în *Învățăturile* sale, folosește deseori cuvinte ale Avvei Zosima. Din pricina aceasta s-a statornicit părerea potrivit căreia *Capetele* Avvei Zosima au fost prelucrate de Avva Dorotei, lucru datorat și faptului că anumite manuscrise cuprind însemnarea: „Ale Sfântului Zosima *Capete*, scrise de Sfântul Dorotei”. Dar și dincolo de toate acestea, este firesc să-l admitem pe Avva Dorotei ca redactor al *Capetelor*, de vreme ce, precum se vede din scrierile sale, a fost unul dintre contemporanii care l-au admirat și l-au putut asculta pe Avva Zosima, la început în mănăstirea lui Serid, iar mai târziu poate și în mănăstirea sa, pe care Avva Zosima o cerceta adesea. Este cu putință să-l fi întâlnit încă și mai îndeaproape în vreo altă perioadă a vieții sale, foarte probabil după plecarea sa din

mănăstirea lui Serid și până la ridicarea propriei mănăstiri. Oricum, în *Capetele* Avvei Zosima sunt întruchipate cu acrivie duhul și condeiul Avvei Dorotei. Se vede că Avva Dorotei n-a făcut o expunere cuvânt cu cuvânt, și nici măcar amănunțită, a învățăturilor Avvei Zosima, ci a păstrat însemnări cu anumite învățături ale acestuia, iar mai apoi le-a redat conținutul în rezumat.

El folosește pilde și ziceri ale părinților nevoitori de mai înainte, precum Avva Moisi, Avva Ammona și Evagrie. Cel din urmă nu fusese încă osândit pentru rătăcirile sale origeniste. Datorită osândirii de mai târziu, copiii *Capetelor* șterg deseori numele lui din text – numindu-l Macarie, prin preschimbarea lui „fericitul (gr. μακάριος – n.tr.) Evagrie” – sau îl înlocuiesc pur și simplu cu termenul imprecis „sfântul”.

Prin minunatele și cu adevărat folositoarele sale *Capete*, Avva Zosima ne îndeamnă spre izbăvirea dintru alipirea pătimasă de lucrurile materialnice, ca piatră de temelie – dar și criteriu de cunoaștere – a adevăratei libertăți lăuntrice; el scoate la lumină valoarea și măreția smeritei cugetări și a blândeții, arătând că toate cele ce privesc lupta duhovnicească atârnă de voirea omului, fiind de neapărată trebuință, în același timp, și împreună-lucrarea harului dumnezeiesc.

Sfânta Mănăstire Paraklitou

CAPETE FOLOSITOARE

I

1. Începând fericitul Zosima învățătura sa, și-a pecetluit mai întâi gura cu semnul crucii, iar mai apoi a zis:

Atâta har le-a dăruit Cuvântul lui Dumnezeu prin întruparea Sa celor ce au crezut și cred în El (căci este cu putință ca și acum să credem, și de astăzi să punem început, dacă voim), încât cel ce voiește cu adevărat poate să socotească întreaga lume ca pe un nimic. Este de ajuns să dorim aceasta și să împreună-lucreze harul dumnezeiesc.

2. Și lua orice găsea, vreo rogojină sau cârpă, ori alt lucru neînsemnat, și zicea:

Cine este cel ce s-ar lupta, s-ar certa, ar ține minte răul ori s-ar întrista pentru aceasta de aici, fără numai dacă, într-adevăr, și-ar pierde mințile? Drept aceea, omul lui Dumnezeu, sporind și înaintând duhovnicește, socotește întreaga lume ca pe această împletitură de paie, chiar dacă toată lumea ar fi a sa. Căci, precum vă spun, nu a avea vată, ci a fi alipit de cele pe care le ai.

Cine nu știe că trupul este cel mai de preț între toate câte le avem? Cum, dar, avem poruncă să îl

disprețuim, atunci când împrejurările o cer? Și, de vreme ce avem poruncă să disprețuim până și trupul, cu atât mai vârtos toate câte sunt în afara acestuia.

3. Și-a adus atunci aminte de fratele cel cu verdețurile și a zis:

Nu a semănat, nu s-a ostenit, nu le-a răsădit și le-a îngrijit? Nu cumva le-a smuls din rădăcini și le-a aruncat? Nu. Și, cu toate acestea, le avea ca și când nu le-ar fi avut. Pentru aceasta, când l-a cercetat acel bătrân care voia să-l încerce și a început să le strivească, fratele s-a ascuns și nu s-a arătat deloc înaintea lui. Și, când a mai rămas o singură rădăcină, atunci i-a zis:

- Dacă vrei, părinte, las-o pe aceasta, ca să-ți pregătesc masa.

Atunci sfântul a înțeles că fratele era rob adevărat al lui Dumnezeu, iar nu al verdețurilor, și i-a zis:

- Duhul lui Dumnezeu s-a odihnit asupra ta, frate!

Dacă acela ar fi fost împătimit de verdețuri, atunci s-ar fi vădit îndată prin mâhnirea și tulburarea sa. A dovedit, însă, că le avea ca și când nu le-ar fi avut.

4. Încă zicea (Avva Zosima) că diavolii iau aminte la cele de felul acesta. Și, dacă văd pe cineva că înfruntă lucrurile fără împătimitire, de vreme ce nici nu se tulbură nici nu se necăjește, cunosc că acela, deși pășește pe pământ, nu are înlăuntrul său cuget pământesc.

II

1. Zicea, iarăși, că sunt felurite trepte ale doririlor. Și o dorire fierbinte poate să aducă înaintea lui Dumnezeu, într-un ceas, cât nu aduce o dorire molatecă în cincizeci de ani. Și dacă demonii văd că cineva a fost ocărât, sau necinstit, sau vătămat, sau a pățimit ceva asemenea, și se necăjește nu pentru că a pățimit pe nedrept, ci pentru că n-a înfruntat cu bărbăție nedreapta năvălire, atunci aceștia se înfricoșează. Căci știu că acest om a intrat pe calea adevărului și vrea să pășească potrivit poruncilor lui Dumnezeu.

2. Și-a adus aminte și de Sfântul Pahomie care, fiindcă voia să-și mărească mănăstirea după o dumnezeiască descoperire, a fost certat de fratele său mai mare:

- Încetează cu închipuirile tale!

Și acesta, când l-a auzit – spune biograful său, a răspuns ca și când îi spusese ceva adevărat. Adică n-a grăit deloc împotriva, ci s-a stăpânit în inima lui. Însă, chiar în aceeași noapte, a coborât într-o mică pivniță și a început să plângă și să se roage, zicând:

- Dumnezeul meu, înlăuntrul meu încă se mai află cuget trupesc. Încă trăiesc trupește. Vai mie, care voi muri, precum este scris! Vai mie! După atâta nevoie și pregătire a inimii, iarăși mă răpesc de mânie, fie chiar și pentru bine. Miluiește-mă, ca să nu pier, Doamne. Pentru că, dacă vrăjmașul află

înlăuntrul meu sălaş oricât de mic și Tu nu mă sprijini, mă voi face robul lui. *Pentru că cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile* (Iacov 2, 10). Cred, însă, că dacă multele Tale îndurări mă vor ajuta, voi fi învățat să urmez calea sfinților Tăi, *către cele dinainte* (Filip. 3, 13). Căci aceștia l-au smerit pe vrăjmașul precum i se cade. Și cum îi voi învăța, Doamne, pe cei pe care îi vei chema să aleagă și să trăiască împreună cu mine această viață, dacă nu mă voi arăta mai întâi eu biruitor?

Cu aceste cuvinte s-a rugat și a rămas acolo toată noaptea, spunând și repetând cu lacrimi aceleași, până la ziuă. Și, de la nădușeala pe care a vărsat-o, căci era vară și locul dogorea, pământul sub picioarele lui s-a făcut noroi.

3. Și zicea fericitul Zosima, minunându-se:

Au avut oare lacrimile lui măsură? Cum să nu dăruiască Dumnezeu unei asemenea doriri toate bunătățile pe care i le ceruse de vreme ce era mort dinspre toate?

III

1. Și zicea iarăși că dacă cineva își aduce aminte de vreunul care l-a întristat, sau l-a vătămat, ori l-a ocărât, l-a defăimat sau l-a osândit fără temei, ori i-a făcut alt rău, și se apucă să urzească gânduri împotriva lui, unul ca acesta uneltește împotriva propriului său suflet, precum demonii. Căci destul

este aceasta pentru a se nărui. Dar ce zic eu „să urzească gânduri”? Dacă nu-l socotește pe celălalt ca pe un binefăcător și doctor, se nedreptățește nespun pe sine însuși!

De ce spui că pătimești? Acela te curățește! Și ești dator a-l socoti pe el doctor, trimis ție de Hristos. Se cade să pătimești pentru numele Lui, și trebuie să-l ai pe acel om ca pe un binefăcător.

2. Iarăși, dacă tu nu te-ai izbăvit de răutate și nici nu voiești să te izbăvești, Domnul și Dumnezeuul nostru nu este pricină pentru aceasta. De altminteri, faptul că pătimești este cu adevărat semnul unui suflet bolnav. Dacă n-ai fi bolnav, n-ai pătimi. Și trebuie să fii recunoscător fratelui, căci datorită lui îți cunoști boala. Și să primești câte îți face ca pe niște leacuri tămăduitoare, trimise ție de către Domnul.

Dacă, însă, nu numai că nu-i mulțumești, ci te și mâhnești, îl înjosești, îl osândești și urzești gânduri împotriva lui, este ca și când l-ai zice lui Iisus cu mijlocire, sau mai degrabă curat și fără ocolișuri:

- Nu voiesc să fiu tămăduit de Tine! Nu vreau leacurile Tale! Vreau să putrezesc în rănilor mele! Vreau să mă fac rob demonilor!

Așadar, ce să faci Domnul? Fiind Însuși bun, ne-a dat, ca leac al răutăților noastre, porunci sfinte, care au puterea să le curățească, lucrând întocmai precum leacurile cele ce ard rănilor sau curătesc pânțele. Așadar, cel ce vrea și dorește să se tămăduiască, trebuie, spre a scăpa de boală, să rabde fără cârtire toate pe care i le cere doctorul, măcar că doare. De altfel, nici cel bolnav nu merge cu plăcere

spre tăiere, sau ardere, sau băutură curăţitoare. Dimpotrivă, până şi aducerea aminte de ele îi pricinuieste scârbă. Se încredinţează totuşi pe sine că fără de acestea este cu neputinţă să se izbăvească de boală. În felul acesta se predă pe sine doctorului, cunoscând că prin puţină scârbă scapă de multele necazuri şi de îndelungata boală.

3. Doctor al lui Hristos este cel ce te vatămă. Şi te scapă de lăcomie, dacă rabzi cu bărbăţie. Însă, dacă nu-l rabzi, te vatămi şi tu pe sineţi. Drept aceea, nu-l înfrunta pe fratele tău.

Cu toate acestea, ai zice că ispita ne împinge să nu primim leacul lui Hristos. Lepădăm prihănirea de sine şi începem să împletim gânduri împotriva binefăcătorilor noştri. Suntem oare nebuni?

IV

1. Şi zicea:

Ridică ispitele şi războiul gândurilor, şi nimeni nu se mai sfinţeşte. Pentru că, precum a spus unul dintre sfinţi, acela care fuge de ispita cea folositoare, fuge de viaţa cea veşnică.

Cine le-a agonisit sfinţilor mucenici acele cununi, dacă nu judecătorii lor? Cine s-a făcut pricină spre a-i fi dăruită Sfântului Ştefan o asemenea slavă, dacă nu cei ce l-au împruşcat cu pietre?

Şi deseori rostea cuvintele lui Evagrie:

Eu nu numai că nu-i osândesc pe cei ce mă osândesc, dar îi numesc şi binefăcători. Şi nu-l lepăd

pe doctorul sufletelor, care îi aduce sufletului iubitor de slavă deşartă leacul defăimării. Şi mă tem ca nu cumva să spună cândva despre sufletul meu: *Am voit să vindecăm Babilonul, dar nu s-a vindecat!* (Ieremia 51, 9).

2. Şi zicea:

Evagrie se temea ca nu cumva Hristos să-l osândească şi să-i spună: „Evagrie, ai pătitit de slavă deşartă şi ți-am dăruit leacul defăimării, ca să te curăţeşti prin el. Tu însă nu te-ai vindecat”.

Să pricepem aceasta, că nimeni nu ne spune adevărul, fără numai cei ce ne osândesc.

3. Zicea iarăşi:

Cunoaşte Domnul, Cel ce cearcă inimile şi rărunchii (cf. Psalmul 7, 10), că şi dacă toţi oamenii laudă şi fericesc toate isprăvile mele, ele sunt de fapt vrednice de osândă, de ruşine şi de scuipare. Însă dacă ei spun: „Ai făcut răul acesta şi acesta”, eu o să zic: „Dar am făcut oare ceva bun?” Căci nimeni nu spune o atât de grozavă minciună, ca aceia care mă laudă şi mă fericesc. Şi nimeni nu grăieşte într-atâta adevărul pe cât o fac cei ce mă judecă şi mă defaimă, precum am zis mai înainte. Şi iarăşi nu spun întreg adevărul. Căci dacă ar fi putut să vadă – nu zic adâncul, întinsul răutăţilor noastre, ci fie şi numai o mică parte a lor – s-ar fi scârbit de sufletul nostru, precum te scârbeşti de mocirlă, de duhoare şi de aerul cel greu mirositor.

Şi chiar dacă trupurile oamenilor devin limbi spre a ne osândi, sunt iarăşi încredinţat că nimeni n-ar putea vădi după cuviinţă nevrednicia noastră.

Căci nimeni care ne osândește și ne dojenește nu mărturisește decât o parte din răutățile noastre. Pe toate nu le poate spune.

De altminteri, dacă dreptul Iov a spus că este plin de necinste (Iov 10, 15) – iar „plin” nu mai lasă loc nici unei adăugiri – ce vom zice noi, care suntem adâncul tuturor răutăților? Prin toate păcătuirile ne-a smerit diavolul. Trebuie însă să fim recunoscători lui Dumnezeu, fiindcă am fost smeriți. Și aceasta întrucât toți cei ce sunt recunoscători pentru că au fost smeriți, îl zdrobesc pe diavolul. Și, precum au spus Sfinții Părinți, dacă smerenia pogoară în iad, se și înalță până la cer. Iar dacă mândria se suie până la cer, se și cufundă până la iad.

4. Și mai zicea:

Cine poate să-l înduplece vreodată pe cel smerit să urzească gânduri împotriva cuiva, sau fie și numai să rabde prihănirea altuia, sau să arunce răspunderea pentru orice lucru asupra altcuiva? Pentru că, orice ar pătimi sau ar auzi cel smerit, își găsește pricină pentru a se osândi și a se ocări pe sine.

Și și-a adus aminte de Avva Moisi, pe care l-au alungat clericii din altar, zicându-i:

- Ieși afară, arapule!

Și acela a început să se mustre pe sine și să spună:

- Înnegriture! Bine ți-au făcut! De vreme ce nu ești om, la ce vii să te amesteci cu oamenii? Da, bine ți-au făcut!

V

1. Încă zicea că orice s-ar întâmpla celui smerit, îndată scapă către rugăciune, și pe toți îi socotește ca binefăcători. Noi însă ne-am depărtat de la calea adevărului și de la îndemnurile sfinților, și vrem să ne hotărnicim singuri calea, după voile noastre cele viclene.

Oare ce-ar fi mai lesne decât să-l ascultăm pe învățătorul cel sfânt și lucrător cu fapta, pe Avva Ammona, care spune: „Ia aminte la tine însuși cu de-amănuntul, așa încât, dacă cineva te amărăște cu orice, să nu spui nici cel mai mic lucru. Taci, până ce se va liniști inima ta prin neîncetata rugăciune, și atunci ajută-l și pe fratele care te-a necăjit”.

Într-adevăr, cel ce dorește calea cea cu adevărat dreaptă, de fiecare dată când se tulbură, se dojenește pe sine cu asprime și se muștră neconținut, zicând:

- Ce te mânie, suflete al meu? Ce te tulburi ca apucații? Tocmai aceasta arată că ești bolnav. Dacă nu erai, nu te-ar fi durut. Pentru ce, în loc să te prihănești pe sineți, îl înfrunți pe fratele care ți-a arătat de fapt boala ta, în toată mărimea ei? Învață poruncile lui Hristos Care, ocărât fiind, nu răspundea cu ocară; suferind, nu amenința (I Petru 2, 23). Asculă-L zicând ceea ce a arătat și prin faptă: *Spatele meu l-am dat spre bătăi și obrajii mei spre palmui, și fața mea nu am ferit-o de rușinea scuipărilor* (Isaia 50, 6). Și tu, suflete ticălos, pentru o vorbă de ocară, sau dispreț,

sau vrăjmășie, ori batjocură, sau cleveală, șezi și urzești o mie și o sută de gânduri, și uneltești astfel împotriva propriului tău suflet, precum demonii.

Cu adevărat, ce să poată face într-un asemenea suflet un demon, mai mult decât își face el însuși?

Crucea lui Hristos o vedem. Despre patimile Lui, pe care le-a răbdat pentru noi, citim în fiecare zi. Noi însă nu răbdăm nici o ocară. Ne-am rătăcit cu adevărat de la calea cea dreaptă.

2. Zicea, de asemenea, că și de ar trăi cineva cât a trăit Matusalem, dar nu păzește calea cea dreaptă – înțeleg calea necinstirii și a vătămării și a răbdării celei cu bărbăție – nu doar că nu se va procopsi cu mult, dar nici cu puțin. Singurul lucru pe care îl va izbândi va fi să-și cheltuiască anii fără rost.

3. Mai zicea:

Când eram cu fericita Dionisia, un oarecare frate i-a cerut ceva de binecuvântare. Fiindcă însă nu i-a dat cât voia acela, a început s-o ocărăscă și să slobozească din gură cuvinte necuviincioase, și despre ea, și despre mine. Auzind acestea, ea s-a simțit „mușcată”. Și căuta prilej să-i facă rău. Însă îndată ce am aflat, i-am spus:

- Ce vrei să faci? Să uneltești împotriva ta însăși? Vei alunga din sufletul tău orice virtute. Nu cumva rabzi lucruri deopotrivă cu cele pe care le-a răbdat pentru tine Hristos? Știu că ai împrăștiat banii ca și când ar fi fost gunoi. Însă dacă nu dobândești blândețe, ești precum fierarul care bate o bucată de fier, dar vas nu face.

4. Încă îi mai ziceam:

- Purtătorul de Dumnezeu Ignatie spune: „Am trebuință de blândețe, căci prin aceasta se risipește întreaga putere a stăpânitorului acestui veac”. Semnul lepădării de lume este netulburarea. Pentru că se întâmplă uneori ca cel ce disprețuia litrele de aur să se alipească de un ac, și această alipire să-i pricinuiască tulburare. Îi dă, adică, aceluia ac valoarea unei litre de aur. Și se face rob al acușorului, sau al camilăfcii, sau al năframei, sau al cărții. Așa încetează a mai fi rob al lui Dumnezeu. Drept aceea, bine a spus unul dintre filosofi: câte patimi are sufletul, atâția și stăpâni. Iar Domnul: *Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta* (Matei 6, 21). Asemenea și apostolul: *ceea ce te biruiește, aceea te și stăpânește* (II Petru 2, 19).

Când le-a auzit pe toate acestea, Dionisia m-a privit cu minunare și a spus:

- Să-L afli pe Dumnezeu, după Care însetezi!

VI

1. Zicea altădată fericitul:

Sufletul vrea să se mântuiască, dar fiindcă îl trag cele deșarte și se grijește cu acestea, fuge de osteneți. Pentru că nu poruncile lui Dumnezeu ne îngreuiază, ci voirile noastre cele viclene. Vedeți că pe mare obișnuim, fie din teamă de furtuni, fie din teamă de tâlhari, să le disprețuim pe toate și să azvârlim lucrurile fără șovăire, deși cunoaștem că

peste puțin vom muri. Și pentru un oarece scurt răstimp le disprețuim pe toate și ne socotim pe noi înșine fericiți dacă le pierdem pe toate ca să ne izbăvim dintre tâlhari sau din mare. Și cel care mai înainte cu puțin se silea din răspuseri ca să-și agonisească un galben, acum le aruncă pe toate cu osârdie, numai și numai ca să dobândească viața cea vremelnică. De ce să nu cugetăm asemenea și pentru viața cea veșnică? De ce, precum a spus sfântul, nu are atâta putere frica lui Dumnezeu, câtă are frica de mare?

2. Și, ca pe o dovadă a tuturor acestora, povestea fericitul următoarea întâmplare pe care o auzise de la alții:

Cândva, un lucrător de pietre prețioase a luat multe mărgăritare și pietre scumpe și s-a îmbarcat pe o corabie împreună cu robii săi, voind a le vinde într-alt loc.

De-a lungul călătoriei s-a întâmplat să îndrăgească pe un oarecare rob al corăbiei, care îi slujea. Dar și robul acela petrecea, la rându-i, în preajma lui și mânca din bucatele sale.

Într-o zi, acest rob îi aude din întâmplare pe marinarii care se sfătuiau în șoaptă să-l arunce pe acel pietrar în mare și să-i răpească pietrele cele de preț.

După aceasta, robul s-a întors ca să-l slujească pe pietrar după obicei, însă foarte strâmtorat. Iar acela l-a întrebat:

- De ce ești strâmtorat astăzi?

Robul s-a stăpânit și n-a spus nimic.

Dar pietrarul l-a întrebat din nou:

- Ce ai? Spune-mi adevărul!

Robul a început să plângă și i-a zis:

- Aceasta și aceasta au hotărât marinarii împotriva ta.

- Grăiești adevărul?

- Da, așa s-au învoit.

I-a chemat atunci pietrarul pe robii săi și le-a zis:

- Orice vă spun, să faceți fără șovăire.

A întins deci un cearșaf și le-a spus:

- Aduceți cuferele!

Așa au și făcut. Și, după ce le-a deschis, a început să întindă pietricelele. După ce le-a așezat pe toate, a zis:

- Aceasta este viață? Pentru acestea de aici mă primejduiesc pe mare și voi muri curând, fără să iau împreună cu mine nimic din această lume?

Și a poruncit robilor săi:

- Deșertați-le pe toate acestea în mare!

Înainte de a sfârși cuvântul, le-au aruncat pe toate în mare.

Uimiți, marinarii și-au văzut zădărnicită hotărârea lor.

3. [După această istorisire] zicea fericitul:

Să luăm aminte cum, începând acela să cugete, a filosofat în cuvinte și în fapte, iar aceasta pentru a câștiga o viață scurtă. Și bine a făcut. Căci s-a gândit: „Dacă mor, ce am de câștigat de la pietre?” În vreme ce noi nu răbdăm o cât de mică vătămare pentru dragostea poruncilor lui Hristos. Și dacă trebuie să

ne întristăm cu orice chip, atunci să ne întristăm pentru pierzania celui care ne-a vătămat, iar nu pentru pierderea banilor. Pentru că acela, prin nedreptatea pe care ne-a făcut-o, s-a lipsit pe sine de împărăția cerurilor – de vreme ce *nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor. 6, 9) – iar nouă, celor nedreptățiți, ne-a agonisit viața. *Bucurați-vă - zice Domnul - și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri* (Matei 5, 12).

4. Noi, însă, în loc să ne întristăm pentru pierzania vreunui mădular al lui Hristos, ședem și împletim gânduri pentru lucruri stricacioase și de nimic, care se risipesc și nu au nici un preț.

Cu adevărat după dreptate ne osândim. Căci Dumnezeu ne-a așezat în rânduiala mădulelor, avându-L cap pe Hristos Dumnezeul nostru. Precum a spus sfântul apostol, toate mădulele trupului, deși sunt multe, alcătuiesc un trup încheșat, având cap al tuturor pe Hristos (cf. I Cor. 6, 15; Efes. 5, 30).

5. Așadar, când te strâmtorează fratele, se petrece întocmai ca atunci când o mână pătimește sau un ochi este bolnav. Însă, deși pătimim durere, nici nu tăiem și aruncăm mâna, nici ochiul nu-l scoatem, socotind un foarte mare rău pierderea unuia dintre acestea. Dar ce facem? Punem peste ele pecetea lui Hristos, cea mai de preț dintre toate lucrurile (adică semnul Cinstitei Cruci), și pe sfinți îi rugăm să mijlocească, și îndelungi rugăciuni facem pentru ele către Dumnezeu și, pe lângă toate acestea, adăugăm colire și plasturi, ca să doftoricim mădularul care ne pricinuieste durere.

Așadar, precum te rogi pentru ochiul sau mâna ta, ca să se însănătoșească și să nu te mai strâmtoreze, tot așa să te rogi și pentru fratele. Noi, însă, văzându-i pe frații noștri – care sunt mădulele lui Hristos (cf. I Cor. 12, 12-27) – pătimind un astfel de rău, nu numai că nu ne milostivim spre dâșii, ci îi și blestemăm. Toate acestea ne arată, cu adevărat, oameni fără inimă milostivă.

6. Și zicea că cel ce are iubire sau inimă milostivă, mai întâi se bucură și se folosește pe sine, iar apoi îl folosește și pe aproapele. Dimpotrivă, răutatea silnicește și nimicește pe cel ce o are.

7. Și spunea acest cuvânt, că tot ceea ce nu vatămă sufletul, nu-l vatămă nici pe om.

VII

1. Și iarăși zicea fericitul:

Mi-a spus cineva:

- Avva, multe sunt poruncile lui Dumnezeu, iar mintea se întunecă neștiind pe care să o păzească și pe care nu.

- Aceasta să nu te tulbure, i-am răspuns. Numai la aceea să cugeți, că ușor izbândești virtutea, dacă înfrunți lucrurile nepătimaș. Pentru că astfel, nerăzbuându-te, nu vei ține minte nici răul.

2. Ce osteneală e rugăciunea pentru vrăjmași? Este săpat? Cumva călătorie? Sau poate pagubă de aușii? Să fii bucuros că ești defăimat. Pentru că

astfel te faci ucenic al Sfinților Apostoli, care se bucurau că s-au învrednicit să sufere necinstiri pentru numele lui Hristos (cf. Fapte 5, 41). Noi, însă, suntem datori să răbdăm pentru păcatele noastre. Chiar dacă nu ne necinstește nimeni, noi suntem însă necinstiți și blestemați, după cuvântul psalmistului: *Blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale* (Psalmul 118, 21). Fiindcă, precum am spus, nu sunt toți vrednici să fie necinstiți pentru numele lui Hristos, ci doar cei sfinți și curați. În vreme ce noi trebuie să umblăm cu recunoștință și să mărturisim că pe drept suntem necinstiți, pentru faptele noastre cele păcătoase.

3. Dar sufletul acesta ticălos, deși cunoaște faptele lui cele necurate și știe că după vrednicie pătimește toate, șede și-și strâmbă conștiința, și urzește gânduri și zice: „Dar mi-a spus...”, „Dar m-a înjosit...”, „Dar m-a luat în răspăr...”, și astfel uneltește asupra lui însuși, luând el însuși locul demonilor. Se întâmplă, adică, cu sufletul, întocmai ceea ce se întâmplă cu meșteșugurile. Acolo meșteșugarul îl învață lucrul pe ucenic, apoi îl lasă să lucreze singur. Nu mai este trebuință să șadă lângă el. Îl cercetează numai când și când, pentru a vedea dacă nu cumva este nesânguitor sau a stricat ceva. Așa și demonii, dacă văd sufletul că ascultă și primește cu bucurie cugete viclene, îl învață meșteșugul satanicesc și nu mai sunt nevoiți să șadă lângă el, de vreme ce cunosc că el își este sieși de ajuns pentru a unelti asupra-și. Îl cercetează doar la

unele răstimpuri, ca să vadă dacă nu cumva se află neosârduitor (în a lucra viclenia).

4. Ce este mai ușor decât să-i iubești pe toți și să fii iubit de către toți? Câtă odihnă nu aduc poruncile lui Hristos? Însă, dorirea noastră nu pune început. Dacă ar pune, toate i-ar fi ușoare, cu harul lui Dumnezeu. O mică mișcare a voinței noastre, precum de multe ori am zis, atrage ajutorul lui Dumnezeu. Și, după cum spune Sfântul Antonie, pentru virtute este trebuință numai de voia noastră. Și iarăși, nu este nevoie să călătorim pentru a intra întru împărăția cerurilor, nici nu trebuie să trecem vreo mare pentru a dobândi virtutea. Câtă odihnă nu are cel blând și smerit? Cu adevărat, *cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta de mulțimea păcii* (Psalmul 36, 11).

VIII

1. Zicea iarăși fericitul:

Eu și un alt frate, având împreună cu noi oarecari mireni, mergeam cândva pe drumul către Neapoli și am ajuns la un loc unde era o vamă. Iar mireni, cunoscând obiceiul, au plătit. Fratele însă, care era împreună cu mine, a început să cârtească și să le spună:

- Îndrăzniți să cereți de la monahi?

Eu atunci, auzindu-l, i-am spus:

- Ce faci, frate? Știi ce-i spui? Nimic alta decât: „Vrei, nu vrei, cinstește-mă ca sfânt!” S-ar fi convenit

mai degrabă ca acesta, văzând bunăvoirea ta și smerenia, să-ți arate cinste și să spună: „Iartă-mă!” Ca ucenic al lui Hristos Cel blând și smerit, plătește și treci cu pace.

2. Altădată, când am mers în Sfânta Cetate, s-a apropiat de mine un om binecinstitor și mi-a spus:

- Eu și fratele meu ajunseserăm la o oarecare răceală între noi. El însă nu vrea să ne împrietenim. Rogu-te, dar, să-i vorbești.

Am primit cu bucurie rugămintea. L-am chemat pe fratele lui și i-am grăit cu cuvinte chemătoare la iubire și pace. La început a părut să se lase înduplecat. Mai apoi însă mi-a spus:

- Nu pot să mă împac cu el, căci m-am jurat pe Cruce!

Am zâmbit atunci și i-am zis:

- Mare putere are jurământul tău! Ca și când, adică, ai fi spus: „Pe cinstită Crucea Ta, Hristoase, mă jur că nu voi păzi poruncile Tale, ci voi face voia vrăjmașului Tău, diavolul!” Însă, nu numai că nu suntem datori să păzim ceea ce rău am jurat, ci dimpotrivă, trebuie să ne pocăim și să ne întristăm pentru câte rele ne legăm noi înșine să facem. Pentru că, precum grăiește purtătorul de Dumnezeu - Vasile, și Irod, dacă s-ar fi pocăit și nu și-ar fi ținut jurământul, n-ar fi căzut în acel mare păcat, să taie capul Înaintemergătorului lui Hristos.

3. Și i-am adus apoi și i-am arătat tâlcuirea Sfântului Vasile la întâmplarea despre care vorbește Sfânta Evanghelie, când Domnul a voit să spele

picioarele Sfântului Petru, iar acesta a grăit împotriva.

IX

1. Zicea iarăși fericitul:

Am fost întrebat cum trebuie să-și stăpânească cineva iuțimea. Și am răspuns că începutul stăpânirii iuțimii este să nu grăiască ceva atunci când se tulbură. Pentru aceasta Avva Moisi n-a grăit împotriva când l-au împuns prin cuvintele: „Ce vrea și la ce vine acest arap printre noi?”, ci a zis: „Măcar că m-am tulburat, însă n-am grăit”. A doua oară însă nu numai că nu s-a tulburat, ci s-a și muștrat pe sine, zicând: „Înnegriture! Bine ți-au făcut! De vreme ce nu ești om, la ce vii să te amesteci cu oamenii?”

2. Dar noi, pentru că suntem foarte jos duhovnicește și din multa noastră nesârguință nu putem ajunge nici la purtarea începătorilor, socotim că poruncile sunt grele și cu neputință de plinit. Fiindcă a se tulbura cineva și a nu grăi nu este semnul celor desăvârșiți, ci al începătorilor. În vreme ce, firește, este mare lucru să nu se tulbure cineva deloc, după cuvântul prorocului, care grăiește: *Gătitu-m-am și nu m-am tulburat* (Psalmul 118, 60). Noi însă nici să punem început nu căutăm, nici o asemenea dorire nu arătăm, ca să atragem harul lui Dumnezeu în ajutorul nostru. Ci și dacă ar părea că arătăm o dorire oarecare, este atât de molatecă și de

neînsemnată, încât nu se vădește vrednică să dobândească vreo bunătate de la Dumnezeu.

3. Întreaga noastră luptă duhovnicească este precum semănatul și rodirea. Dăruiește cineva osteneala doririi, și primește darurile harului. Și precum țaranul seamănă puține, însă agonisește multe dacă osteneala lui este bineplăcută înaintea lui Dumnezeu – întocmai precum s-a scris și despre Isaac, că *a semănat în pământul acela și a cules anul acela rod însutit* (Facere 26, 12) – tot așa, dacă dorirea noastră se face bineplăcută lui Dumnezeu, putem apoi să le săvârșim pe toate fără durere, nesilit și lesne, și să agonisim din toate. Rugăciunea care se face cu silință și răbdare naște rugăciunea curată ce se săvârșește cu deplină ușurință. Nevoința cu siluire este una a doririi, în vreme ce ușurința este a harului dumnezeiesc.

4. Dar și în toate meșteșugurile același lucru îl vedem. Când, adică, vine cineva să învețe un meșteșug, la început se ostenește și este îngreuiat, și de multe ori nu izbutește. Nu-și pierde însă îndrăzneala, ci din nou se străduiește. Și dacă iarăși nu izbândește, nu se lasă bătut, arătându-i astfel meșterului dorirea sa. Dar dacă se împuținează cu sufletul și dă înapoi, nu învață nimic. Adesea dând greș, dar nelăsându-se biruit, ci stăruind în osteneală și în lucrare, se deprinde în cele din urmă și, cu ajutorul lui Dumnezeu, le face pe toate fără osteneală și cu ușurință. Și astfel izbutește să-și agonisească pâinea prin meșteșugul său.

Asemenea se întâmplă și în cele duhovnicești. Dacă pūrcede cineva spre lucrarea virtuții, nu trebuie să socotească că o va izbândi îndată. Pentru că aceasta este cu neputință. Trebuie însă să se străduiască. Și dacă nu biruiește, să nu dea înapoi fiindcă nu poate izbândi, ci să se străduiască din nou, precum acela care voiește să învețe un meșteșug. Astfel, răbdând multe înfrângeri și nepierzându-se cu firea, dobândește încuviințarea lui Dumnezeu pentru osteneala doririi lui, prin care primește darul de a le face pe toate fără siluire.

5. Aceasta este ceea ce a zis și Avva Moisi: „Puterea celor ce voiesc să dobândească virtuțile întru aceasta se arată: dacă, adică, se întâmplă să cadă, să nu se împuțineze la suflet, ci iarăși să se străduiască”.

X

1. Încă spunea că fiecare virtute cere și osteneală, și timp, și voința noastră, însă înainte de toate este trebuință de împreună-lucrarea lui Dumnezeu. Pentru că, dacă Dumnezeu nu lucrează împreună cu dorirea noastră, în deșert ne sârguim, întocmai precum în zadar se ostenește și țaranul care și-a cultivat și și-a semănat țarina sa, dacă Dumnezeu nu pogoară ploaie peste semințe. Dar împreună-lucrarea lui Dumnezeu se temeluieste pe rugăciunile și rugămințile noastre. Prin acestea atragem ajutorul lui Dumnezeu, care vine să ne stea drept sprijin. Însă

dacă nu ne sârguim în rugăciune, cum altfel să încuviințeze Dumnezeu lucrarea noastră, fără numai cu aceeași moliciune și nerăvnă? Iar dacă degrabă ne împușinăm la suflet, nimic nu ne învrednicim să dobândim. Pentru că Dumnezeu dă însemnătate doririi, și dăruiește potrivit cu aceasta și darurile Lui.

2. Nu cumva și Avva Moisi a fost mai înainte cu adevărat începător al tâlharilor? Nu a săvârșit atâtea rele încât, din pricina apucăturilor lui, l-a alungat stăpânul său? Însă, pentru că s-a dăruit vitejește nevoinței cu o atât de fierbinte dorire, știm cu toții la ce măsuri ale virtuții a ajuns, astfel încât, potrivit scriitorului care a istorisit cele despre el, a fost numărat cu robii cei aleși ai lui Dumnezeu. În vreme ce noi, până și căldura ce pare că am avea-o la începutul drumului o pierdem încetul cu încetul prin neosârdia noastră, înmrejiți de lucruri neînsemnate și de nici un preț, și lepădăm pentru ele iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui, și le răpim ca și când ar fi ale noastre, ca și când nu le-am fi luat de la Dumnezeu. *Ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fâleşti ca și când nu l-ai fi primit?* (I Cor. 4, 7).

3. Zicea încă:

Nu cumva este sărac Domnul și neputincios să ne procopsească cu toate bunătățile, precum i-a îmbelșugat pe sfinții patriarhi, dacă ar vedea că toate cele pe care ni le-ar dăruia ne sunt cu adevărat spre câștig? Însă, fiindcă vede că din pricina omului nostru celui vechi ne vătămăm în cele mici și puține, pentru aceasta, ca un iubitor de oameni, nu ne încredințează multe, ca să nu ne nimicnicim pe noi

înșine desăvârșit. Pentru că, așa precum am zis mai înainte, dacă vedea că am fi câștigat din cele puține, nu i-ar fi fost cu neputință să ni le dăruiască și pe cele multe. Cine, cu adevărat, i-a înduplecat pe oamenii aceia să arunce banii la picioarele apostolilor? Dar, precum spun deseori, Dumnezeu, ca un bun, ne-a dat puțința să câștigăm din toate. Noi, însă, prin nemăsurata noastră aplecare către cele materialnice, dăm o strâmbă întrebuițare dumnezeieștilor daruri. Astfel ne vătămăm cu bunătățile pe care ni le dăruiește Dumnezeu, din pricina răutății noastre.

4. Și zicea adesea:

Nimeni nu poate să vatăme un suflet credincios. Ci orice ar păți acela, îl socotește ca pe un câștig al său. În vreme ce necredinciosul este pedepsit de însăși necredința lui, precum lucrătorul care se ostenește fără a nădăjdui că va fi plătit după osteneală. Credinciosul, dimpotrivă, află multă mângâiere, pentru că și atunci când se ostenește este credincios, și nădăjduiește să fie răsplătit pentru răbdarea lui. În timp ce necredinciosul, de vreme ce nu crede că va lua plată de la Domnul, ce mângâiere să afle? Și cel mai mic lucru de l-ar pătimi, șade și putrezește în gândurile lui, și cugetă: „Și mi-a spus...”, „Și am să-i spun...”, ținând minte răul și punându-și în minte lucruri cu neputință, pe care deseori nu este în stare să le plinească. Oamenii, vedeți, nu izbândesc toate cele pe care le cugetă, ci numai câte îngăduie Dumnezeu, iar aceasta pentru pricini pe care numai El le știe. De multe ori, de pildă, se pornește un om să facă rău altuia, iar țelul

său se zădărnicește, fiindcă nu îngăduie Dumnezeu. Și singurul lucru care se cercă în felul acesta sunt doririle oamenilor.

Căți nu s-au străduit să facă rău sfinților patriarhi și, fiindcă n-a îngăduit Dumnezeu, nimeni n-a putut să-i vatăme, precum este scris: *N-a lăsat om să le facă strâmbătate și a certat pentru ei pe împărați, zicându-le: „Nu vă atingeți de unșii Mei și nu vicleniți împotriva prorocilor Mei”* (Psalmul 104, 14-15).

5. Iarăși, după măsura în care va voi să-și arate marea Sa putere, El va mișca spre milostivire chiar și inimile oamenilor nemilostivi, precum este scris și la prorocul Daniil: *Și Dumnezeu i-a dat să afle înaintea căpeteniei famenilor bunăvoință și îndurare* (Daniil 1, 9). Fericit este sufletul care, însetând după Dumnezeu, s-a gătit după cuviință pentru a primi darurile Sale. Pentru că în nici o împrejurare nu îl părăsește, ci îi vine totdeauna întru ajutor, chiar și în cele pe care din neștiință nu I le cere.

Bine zicea un oarecare învățat că pe omul înțelept îl ocrotește Dumnezeu. De câte ori, de pildă, nu s-a silit Saul să-l omoare pe fericitul David? Ce n-a făcut? Ce n-a meșteșugit? Însă, pentru că David era ocrotit de Domnul, orice uneltire a lui Saul era zădărnicită. Și nu numai aceasta, dar a căzut și în mâinile aceluia sfânt, care însă l-a miluit și i-a dăruit viața. Nu avea, vedeți, răutatea care mânie și ațâță.

6. L-au întrebat iarăși:

- Cum poate cineva, atunci când unii îl înjosesc sau îl grăiesc de rău, să nu se mânie?

Și a răspuns:

- Dacă se socotește cineva pe sine de nimic, nu se tulbură, precum a spus Avva Pimen: „Dacă te disprețuiești pe sineți, vei afla odihnă”.

XI

1. Cândva, zicea, unul dintre frații care locuiau lângă mine și a primit din mâinile mele chipul călugăresc, după ce a fost povățuit îndelung de către mine spre bine – era dintre cei foarte firavi, și pentru aceasta am făcut mult pogorământ slăbiciunii lui – mi-a spus într-o zi:

- Bătrânul meu, te iubesc mult!

Și eu îi răspund:

- Nu am aflat încă pe cineva care să mă iubească precum îl iubesc eu. Iată, tu zici acum „te iubesc”. Și o cred. Dar dacă se va întâmpla vreodată ceva ce nu-ți va plăcea, nu vei rămâne același. În vreme ce eu, orice rău aș pătimi de la tine, acela nu va putea să mă despartă de dragostea ta.

2. N-a trecut mult timp și – nu știu ce l-a apucat – a început să grăiască multe împotriva mea, chiar și cuvinte de rușine. Le-am aflat pe toate, dar ziceam către sinemi: „Acesta este leacul tămăduitor al lui Iisus, care a fost trimis să vindece sufletul meu cel plin de slavă deșartă. Toate câte pierde cineva prin oamenii lingușitori, poate să le câștige de la astfel de oameni. Este de ajuns să fie treaz duhovnicește. Acesta este adevăratul meu binefăcător!”

L-am pomenit deci ca doctor și binefăcător, și ziceam celor ce-mi aduceau veștile:

- El numai răutățile mele vădite le cunoaște. Și pe acestea încă nu toate, ci doar o parte. Cele ascunse ale mele sunt însă nenumărate.

3. După ceva vreme m-a întâlnit fratele în Chesaria. Vine, precum obișnuia, mă îmbrățișează și mă sărută cu căldură. Fac și eu același lucru, ca și când nu se întâmplase nimic. Pentru că în tot răstimpul cât m-a târât prin toate acestea, de fiecare dată când mă întâlnea, mă îmbrățișa din inimă. Dar nici eu nu-i arătam nici o îndărătnicie, nici cel mai mic semn de amărăciune, măcar că aflam mereu despre toate.

De această dată, însă, cade înaintea mea, îmi apucă picioarele și-mi spune:

- Iartă-mă, bătrânul meu, pentru Domnul, căci multe și înfricoșătoare lucruri am slobozit pe gură împotriva ta.

Eu atunci l-am sărutat cu căldură și i-am răspuns glumind:

- Își amintește oare iubirea ta de Dumnezeu că, atunci când mi-ai spus „te iubesc mult”, ți-am răspuns „nu am aflat încă pe cineva care să mă iubească precum îl iubesc eu”, și că „dacă se va întâmpla vreodată ceva ce nu-ți va plăcea, nu vei rămâne același, în vreme ce eu, orice rău aș pătimi de la tine, acela nu va putea să mă despartă de dragostea ta?” Să mă crezi pe mine, că nu mi-a scăpat nimic din toate câte ai spus. Le-am aflat pe toate, și unde și cui le-ai spus. Și niciodată n-am zis

cuiva că cele pe care le spui n-ar fi întocmai. Nici nu m-a înduplecat vreodată cineva să spun vreun cuvânt rău despre tine. Dimpotrivă, adeveream că „toate pe care le spune, adevărat le spune și din iubire le spune, fiindcă mă socotește a fi unul dintre ai săi”. Nici n-am încetat vreodată să te pomenesc în rugăciunile mele. Îți las chiar și o dovadă a iubirii mele: cândva m-a durut mult ochiul; te-am adus atunci în mintea mea, am făcut semnul crucii și am zis: „Doamne Iisuse Hristoase, cu rugăciunile fratelui, vindecă-mă!” Și îndată m-am tămăduit!

Acestea despre acel frate.

4. Zicea iarăși deseori fericitul:

Noi, oamenii, ne-am pierdut toată înțelepciunea minții. Nu știm nici să ne iubim, nici să ne cinstim unul pe altul. Ajunge să rabde cineva puțin pe fratele său, atunci când este mânios și strâmtorat, iar acela nu va întârzia să-și vină întru sine. Atunci va pricepe răbdarea pe care i-a arătat-o și va fi gata să-și dea până și viața pentru el.

XII

1. Încă și-a mai adus aminte fericitul de cineva care i-a spus că avea un bătrân foarte blând. Și îl încredința că, pentru marea lui virtute și pentru minunile pe care le săvârșea, era cinstit în toate părțile acelea ca un înger al lui Dumnezeu.

Cândva, deci, un frate, îndemnat de vrăjmașul, a venit și l-a ocărât greu dinaintea tuturor. Bătrânul

ședea luând aminte neîncetat la cele ce ieșeau din gura lui, și a zis:

- Harul lui Dumnezeu în gura ta, frate.

Acela însă stăruia cu iuțime:

- Da, nemernicule, îmbuibatule! Pe acestea le spui ca să te arăți blând dinaintea celorlalți!

Bătrânul a încuviințat:

- Așa este, fratele meu, adevărate sunt toate câte le spui.

Mai târziu l-a întrebat cineva:

- Părinte, nu te-ai tulburat ceva mai devreme?

- Nu, îi zice. Dimpotrivă. M-am simțit ca și când Hristos îmi acoperea sufletul.

Într-adevăr, tâlcuit-a fericitul Zosima, dator este oricine să mulțumească unor astfel de oameni. Și dacă este împătimit, să-i socotească pe ei doctori care vindecă rănilor sufletului său. Iar dacă este despătimit, să-i aibă ca binefăcători care îi dăruiesc împărăția cerurilor.

2. Zicea iarăși fericitul:

Pe când eram încă în mănăstirea din Tir, înainte să ies în pustie, ne-a cercetat un bătrân plin de virtuți la ceasul când citeam Apoftegmele Sfinților Bătrâni – căci fericitul Zosima iubea să le citească totdeauna și aproape că le sorbea; pentru aceasta a și rodit din ele fiecă virtute. Și, în vreme ce citeam, am ajuns la acel bătrân la care s-au dus tâlharii și i-au spus: „Am venit să luăm tot ce ai în chilia ta”. Iar acela a răspuns: „Luați tot ce voiți, fiilor”. Atunci le-au luat și au plecat. Au lăsat numai o săpăligă. O ia deci bătrânul și aleargă în urma lor, strigând: „Fiilor, luați

și aceasta pe care ați uitat-o în chilia mea!” Atunci aceia, minunându-se de nerăutatea lui, au adus înapoi la chilie toate cele răpitate și, pocăindu-se, și-au zis: „Cu adevărat, om al lui Dumnezeu este acesta!”

3. Așadar, îndată ce am citit aceste rânduri, îmi zice ascetul:

- Știi, părintele meu, această întâmplare mult m-a folosit.

- Cum, părinte? îl întreb.

- Cândva, îmi zice, pe când locuiam în părțile Iordanului, am citit-o și m-am minunat de bătrânul acesta. Am făcut atunci rugăciune: „Doamne, Tu, Care m-ai învrednicit să primesc chipul acestor sfinți bătrâni, învrednicește-mă să și urmez pașilor lor”.

4. Având deci acest dor, nu au trecut două zile și, iată, ajung tâlharii! Îndată ce au bătut la ușă și am înțeles că erau tâlharii, mi-am zis întru sine: „Slavă lui Dumnezeu! A venit ceasul să se vădească roada dorului meu”. Am deschis și i-am primit cu bucurie. Am aprins îndată un opaiț și am început să le arăt lucrurile, zicând: „Nu vă tulburați! Cred Domnului că nu vă voi ascunde nimic”. „Aur ai?”, mă întrebă. „Da, am trei monede”, le-am răspuns, și am deschis înaintea lor cutia. Le-au luat și au plecat cu pace.

5. Eu, atunci, a adăugat fericitul Zosima, l-am întrebat, glumind:

- S-au întors și aceștia îndărăt, precum ceilalți la bătrânul?

- Păzească Domnul! mi-a răspuns îndată. Nici nu voiam să se întorcă.

Și a încheiat:

Iată care era dorul bătrânului și ce i-a adus lui pregătirea launtrică. În felul acesta, nu numai că nu s-a întristat, ci s-a și bucurat că se învrednicise de un asemenea lucru.

XIII

1. Însă, fiindcă mi-am adus aminte – a urmat Avva Zosima – că spuneam mai înainte că fie și numai puțin dacă l-am răbda pe fratele nostru atunci când se tulbură, am câștiga sufletul lui, vreau acum să vă istorisesc câte am auzit de la fericitul Serghie, care era egumen la țarini.

2. Așadar, acesta mi-a povestit următoarele:

- Călătorind cândva împreună cu un bătrân sfânt, am rătăcit drumul. Și neștiind unde mergem, am căzut în mijlocul țarinilor semănate și am călcat câteva semănături. Îndată ce a prins de veste țaranul care se întâmpla să muncească acolo, și-a ieșit din minți și s-a pornit asupra noastră cu grele ocări: „Monahi sunteți voi?“, spunea. „Temători de Dumnezeu sunteți voi? Dacă v-ați fi temut de Dumnezeu, și dacă L-ați fi avut înaintea ochilor voștri, n-ați fi făcut un lucru ca acesta!“ „Pentru Domnul, să nu vorbească nimeni!“ ne-a luat-o înainte bătrânul sfânt. Și i-a spus țaranului cu blândețe: „Bine zici, fiule. Dacă aveam frica lui Dumnezeu, nu am fi făcut acestea“. Acela însă a stărut în ocări cu mânie. „Ai dreptate“, a spus din

nou bătrânul. „Dacă eram monahi adevărați, n-am fi făcut un asemenea lucru. Dar, pentru Domnul, iartă-ne pe noi care am păcătuit“. Uimit atunci, acela a venit și a căzut la picioarele bătrânului, zicând: „Iartă-mă, Avva, pentru Domnul, și ia-mă împreună cu tine!“

Și fericitul Serghie a adăugat:

- Cu adevărat, ne-a urmat! A venit împreună cu noi și a primit chipul îngeresc.

Și a adăugat fericitul Zosima:

Iată ce a putut să lucreze, după Dumnezeu, blândețea și bunătatea sfântului: să mântuiască suflet plăsmuit după chipul lui Dumnezeu, pe care Domnul îl prețuiește mai mult decât mii de lumi cu toate bogățiile lor!

3. Cândva, stându-i prin preajmă, mi-a spus:

- Citește-ne ceva din Scriptură.

Am început, așadar, să citesc din Pilde și am ajuns la cuvântul care zice: *Când nu mai sunt lemne se stinge focul, și dacă nu mai este nici un defăimător se potolește cearta* (Pilde 26, 20). L-am întrebat atunci:

- Ce înseamnă acest cuvânt, părinte?

- Precum lemnele, a răspuns el, sunt pricina văpăii focului, și dacă nu pune cineva destule, focul se stinge, așa sunt și unele pricini ale patimilor. Și dacă taie cineva pricinile, atunci patimile nu lucrează. De pildă, pricinile desfrânării sunt, precum a zis Avva Moisi, prea multa mâncare și băutură, somnul îndestulat, lipsa de lucru, zburdălniciile, grăirea deșartă, împodobirea hainelor. Pricina mâniei, a mai zis, este neguțătoria, și a face cineva

voia lui, a vrea să facă pe învățătorul celorlalți și a socoti că este priceput. Dacă pe acestea le taie cineva, slăbesc patimile. Aceasta este ceea ce s-a zis de Avva Sisoe, când a fost întrebat de un frate: „De ce nu mă slobozesc de patimi?” și i-a răspuns: „Vasele lor - adică pricinile - sunt înlăuntrul tău. Întoarce-le înapoi *arvuna* și vor pleca”.

3. Omul iute și certăreț, iarăși, nu pune capăt certurilor. E cel căruia o gâlceavă nu-i este de ajuns, ci se ațâță pe sine și pentru a doua răbufnire. Nu se numește deci certăreț acela care se aprinde de mânie, însă îndată își vine în fire, se osândește pe sine și merge să ceară iertare de la fratele împotriva căruia s-a mâniat. Acesta curmă cearta, de vreme ce s-a osândit pe sine și s-a împăcat cu fratele. Așadar, într-unul ca acesta, precum am zis mai înainte, vrăjmășia nu-și află sălaș.

Însă acela care s-a mâniat și nu s-a osândit pe sine, ci se ațâță spre mai mare mâniere, și se căiește nu pentru că s-a mâniat, ci pentru că nu a grăit încă și mai multe decât a slobozit pe gură în tulburarea lui, acesta se numește om iute și certăreț. Unul ca acesta nu se liniștește niciodată, pentru că îl stăpânesc una după alta ținerea de minte a răului, întristarea și răutatea.

Dar să nu ne dea Domnul Iisus Hristos să ne asemănăm cu astfel de oameni. Ci să ne învrednicească să ne numărăm în ceata celor blânzi și smeriți.

4. Avva Zosima spunea încă deseori că este trebuință de multă trezvie și înțelepciune pentru

înfrentarea feluritelor meșteșugiri ale diavolului. Pentru că uneori naște tulburare din nimic, în vreme ce alteori aduce și o pricină binecuvântată, astfel încât, tocmai prin temeiul cel bun al pricinii, să facă pe cineva să creadă că s-ar fi mâniat, chipurile, cu dreptate. Aceasta este însă cu desăvârșire necuvenit pentru cel ce dorește cu adevărat să urmeze călătoria sfinților, precum spune și Sfântul Macarie: „Necuvenit lucru este să se mânie monahul. Necuviincios este să-l întristeze pe aproapele”.

5. Și apoi a zis:

Cândva i-am cerut unui caligraf iscusit să-mi scrie niște cărți. Îndată ce acela a sfârșit cu scrisul, mi-a trimis veste: „Numai ce-am isprăvit. Când voiești, trimite să le iei”.

Un oarecare frate, auzind acestea, a mers chipurile din partea mea la caligraf, i-a plătit după zăpă și le-a luat. Dar și eu, neștiind ce se făcuse, am trimis un frate de-al nostru - cu scrisoare de întărire și cu zăpă - pentru a le lua.

Așadar, îndată ce a priceput că a fost păcălit de cel ce le luase, caligraful s-a tulburat și a spus:

- Cu adevărat am să mă duc chiar acum și am să-i cer socoteală îndoit: și pentru că m-a păcălit, și pentru că a luat lucruri care nu sunt ale sale!

Eu, când am aflat, i-am trimis veste: „Să știi, frate, că tocmai pentru aceasta dobândim cărți, ca să ne învățăm dintru ele iubirea, smerenia, blândețea. Dar dacă încă dinainte de a le dobândi începe cearta din pricina lor, atunci lipsească-mi. Destul este să fug

de gălceavă. *Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe* (II Tim. 2, 24)“.

Iată, aşadar, că, dispreţuind cărţile, am izbutit să nu aduc nici o supărare fratelui.

XIV

1. În vreme ce şedea fericitul Zosima şi grăia pentru folosul sufletului, a început să aducă cuvinte ale Sfinţilor Părinţi. Şi a ajuns la acel cuvânt pe care l-a spus Avva Pimen, că cel ce se prihăneşte pe sine află odihnă întru toate, şi la acela pe care l-a spus avva din muntele Nitriei când a fost întrebat: „Ce ai aflat mai mult pe această cale, părinte?“, şi a răspuns: „Să mă osândesc şi să mă prihănesc pe sinemi totdeauna“. Şi atunci cel ce l-a întrebat a încuviinţat: „Altă cale, în afară de aceasta, nu este“.

Deci a zis fericitul:

Câtă putere au cuvintele sfinţilor! Într-adevăr, toate câte le-au grăit sunt adevărate şi izvorâte din cercare, precum zice dumnezeiescul Antonie. Aşadar, pentru aceasta sunt atât de puternice, fiindcă au fost rostite de oameni care le-au pus în faptă, cum spune şi un oarecare înţelept: „Viaţa ta să adeverească cuvintele tale“.

2. Şi a povestit întâmplarea de mai jos:

Am locuit cândva pentru puţină vreme în lavra Sfântului Gherasim, unde aveam un prieten. Şezând, aşadar, într-o zi şi vorbind pentru folosul sufletului, mi-am amintit de cuvintele de mai sus ale Avvei

Pimen şi ale altui avvă. Atunci prietenul meu mi-a spus:

- Eu cunosc din cercare aceste cuvinte şi odihna pe care o aduce făptuirea lor. Pentru că mă lega cândva o iubire adevărată de un oarecare diacon al lavrei. Nu ştiu însă cum, acela a început să bănuiască împotriva mea ceva care l-a întristat şi a început să se poarte cu răceală. L-am văzut posomorât şi l-am întrebat, voind să aflu pricina. „Ai făcut cutare şi cutare“, îmi zice. Eu, însă, ştiind bine că nu făcusem un asemenea lucru, am început să-l încredinţez despre aceasta. „Iartă-mă, frate, dar nu te cred“, îmi răspunde. Am mers atunci la chilia mea şi am început să-mi cercetez conştiinţa, dacă făcusem un asemenea lucru, dar n-am găsit. Aşadar, când l-am văzut odată ţinând Sfântul Potir şi împărtăşindu-i pe fraţi, m-am jurat din nou că nu mă înştiinţeză conştiinţa să fi făcut acel lucru. Însă nici acum nu s-a lăsat încredinţat. Mi-am adus aminte atunci de cuvintele cele de mai sus ale Sfinţilor Părinţi şi am crezut în puterea lor. Deci schimbând întrucâtva cugetul meu, zic către sinemi: „Diaconul mă iubeşte cu adevărat şi, mişcat de iubire, a luat îndrăzneală să-mi vădească tot ce avea în inima sa despre mine, așa încât să iau aminte, să mă păzesc pe viitor şi să nu mai fac. Cu toate acestea tu, suflete ticălos, spui că n-ai făcut acest lucru. Însă mi-ai săvârşit şi le-ai uitat. Unde sunt cele pe care le-ai făcut ieri sau acum zece zile? Ți le aminteşti? Poate şi pe acesta l-ai făcut, ca şi pe acelea. Şi l-ai uitat, ca şi pe acelea!“ Cu aceste cugete mi-am încredinţat inima că într-adevăr

am săvârșit lucrul acela, dar l-am uitat, întocmai ca și pe celelalte. Și astfel am început să mulțumesc lui Dumnezeu și diaconului, că datorită lui m-a învrednicit Domnul să mă încredințez de greșeala mea și să mă pocăiesc pentru aceasta. Cu astfel de gânduri m-am ridicat, așadar, și am mers să pun metanie diaconului și să-i mulțumesc. Însă îndată ce am bătut la ușa lui și mi-a deschis, îmi pune el metanie mai întâi și zice: „Iartă-mă, frate, căci am fost batjocorit de diavoli și te-am bănuit pentru lucrul acela. M-a înștiințat însă limpede Dumnezeu că nu greșești”. Și nici nu m-a lăsat să spun ceva, zicând că nu-i nevoie.

Și zicea fericitul:

Iată cum adevărata smerenie a plecat inima aceluia care o dorea, astfel încât nu numai că nu s-a smintit și nu s-a amărât din pricina diaconului – mai întâi pentru că l-a bănuit, și apoi pentru că n-a primit încredințarea pe care i-o dăduse, ci dimpotrivă, a luat asupra sa greșeala. Și nu numai aceasta, dar i-a și mulțumit.

3. Și zicea:

Vezi ce face virtutea? Câte trepte ale sporirii are pentru cel care o dorește? Pentru că dacă prietenul meu ar fi voit, mii de pricini îi dăduse diaconul pentru a deveni demon. Însă, fiindcă pășise cu râvnă pe calea virtuții, nu numai că nu s-a întristat împotriva lui, ci i-a și mulțumit. Virtutea, vedeți, i-a stăpânit inima.

Asemenea și noi, dacă am lăsa la timp și cu bună cuviință să pătrundă în inima noastră semințele

blândeții și ale smeritei cugetări, nu ar afla loc vrăjmașul să semene înlăuntrul nostru semințele răutății. Însă, fiindcă ne află dezgoliți de orice cuget bun sau, încă și mai rău, ne găsește îmboldindu-ne pe noi înșine spre răutate, pentru aceasta își plinește lucrarea lui, luând de la noi pricini. Precum tocmai dimpotrivă se întâmplă cu virtutea. Dacă, adică, vede vrăjmașul că sufletul însetează după mântuire, cultivând semințele virtuții și având bună dorire, atunci nu poate să-și plinească lucrarea lui.

XV

1. Și-a adus aminte cândva de bătrânul acela pe care îl fura chiar vecinul său frate și, măcar că știa, nu numai că nu l-a muștrat niciodată, ci lucra încă și mai vârtos [ca să poată întregi câte îi fura], zicând întru sine: „Poate are nevoie fratele”. S-a minunat așadar de milostivirea sfinților și a istorisit următoarea întâmplare:

Mă aflam oarecând la țarini. Acolo un egumen mi-a povestit aceasta:

- Aproape de chinovia noastră locuia un bătrân cu suflet foarte bun, care avea vecin un alt frate. Și odată, pe când bătrânul lipsea, se scoală fratele, sparge chilia, intră înăuntru și-i ia vasele și cărțile. Așadar, venind bătrânul și nemaiaflându-le, a mers să-i spună fratelui. Acolo însă vede lucrurile lui în mijlocul chiliei, pentru că fratele încă nu apucase să le ascundă. Deci nevrând bătrânul să-l rușineze, nici

să-l certe, s-a prefăcut că-l răzbesc fireștile nevoi ale trupului. Părăsind chilia degrabă, a mers la ieșitoare și a stat acolo destulă vreme cât să adune fratele lucrurile din mijloc și să le ascundă. Mai târziu, când s-a întors, bătrânul a început să vorbească despre altceva. Despre lucruri n-a spus nimic.

Dar după puține zile, alții oarecari au recunoscut lucrurile bătrânului și l-au aruncat pe fratele în temniță, fără să afle însă și bătrânul. Mai târziu a cunoscut că fratele este în temniță, dar nu știa pentru care pricină l-au închis.

A venit, așadar – zise egumenul – la mine, pentru că obișnuia să vină la mănăstirea noastră, și mi-a spus:

- Fă iubire, dă-mi puține ouă și câteva pâinișoare.

- Trebuie negreșit că vei avea oaspeți astăzi, îi zic.

- Da, îmi răspunde.

Acela însă le-a luat ca să meargă în temniță și să-l mângâie pe fratele.

Îndată ce a intrat în temniță, fratele căzu la picioarele lui și îi spuse:

- Pentru tine sunt aici, avva, căci eu am răpit lucrurile tale. Dar iată, cartea ta se află la cutare, haina ta la cutare...

- Să cunoască inima ta, fiul meu, l-a întrerupt bătrânul, că n-am venit aici pentru aceasta, nici măcar n-am aflat că ești în temniță din pricina mea. Dar când am auzit că ești aici, m-am întristat și am venit să te mângâi – iată, vezi ouăle și pâinișoarele.

Acum însă voi face toate pentru ca să te scot din temniță!

Într-adevăr, a mers și i-a rugat pe unii dintre cei puternici, cărora le era cunoscut pentru virtutea sa, iar aceștia au trimis și l-au scos din temniță pe fratele.

2. Aveau să spună iarăși despre același bătrân că a mers oarecând la piață să cumpere haină. A cumpărat una și a dat o monedă de aur. Încă mai rămăseseră câțiva bănișori de plătit. A luat haina, a șezut deasupra ei și a început să numere bănișorii pe tarabă.

Dar iată, veni atunci cineva, străduindu-se să-i fure haina. Bătrânul și-a dat seama și, milostiv precum era, s-a ridicat puțin câte puțin, întinzându-și trupul ca să ajungă chipurile la bănișori, până ce a luat acela haina și a plecat. Și nu l-a certat bătrânul.

3. Și zicea fericitul Zosima:

Cât prețuiam lucrurile sau haina pe care le-a pierdut? Dar buna sa dorire a fost mare. Dovadă că le avea ca și când n-ar fi avut nimic. Drept aceea, a fost firesc ca, atunci când i le-au luat, el să rămână același. Nici nu s-a mâhnit, nici nu s-a tulburat. Pentru că, precum spun totdeauna, nu a avea vatamă pe cineva, ci a avea cu împătimire. Bătrânul acesta, și întreaga lume să fi avut, tot așa ar fi rămas – ca și când n-ar fi avut nimic. Pentru că, prin toate câte a făcut, a arătat că era liber dinspre toate.

Să ne luptăm așadar și noi, fraților, să-i urmăm pe Sfinții Părinți și să plinim cuvintele lor, ca să aducem roade și să dobândim astfel veșnicele

bunătați, uniți cu Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia este slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

18 IV. ALTE ACELUIAȘI SPATURI

49 V. CUVINTE ALE AVVEI AMMONA

49 I. DESPRE CE SĂ LINIȘTEȘI

52 2. DESPRE CULTIVAREA SUFLETEASCĂ PENTRU HARUL DUMNEZEIESC

52 (DUMNEZEU)

62 VI. ALTE ACELUIAȘI TRAGMENTE

CUPRINS

AVVA AMMONA

PRECUVÂNTARE 5

I. ISTORISIRI DESPRE AVVA AMMONA 10

II. EPISTOLE ALE CUVIOSULUI ȘI DE DUMNEZEU PURTĂTORULUI PĂRINTELUI NOSTRU AVVA AMMONA 15

1. DESPRE LINIȘTIRE 15

2. DESPRE CULTIVAREA SUFLETEASCĂ PENTRU ATRAGEREA HARULUI DUMNEZEIESC 17

3. DESPRE DARUL STRĂVEDERII ȘI DESPRE FUGA DE CEI NEOSÂRDUITORI 20

4. DESPRE ISPITELE PE CARE LE AU DE ÎNFRUNTAT CEI CE SPORESC DUHOVNICEȘTE. DESPRE FOLOSUL PE CARE LI-L PRICINUIESC ISPITELE, FĂRĂ DE CARE SUFLETUL NU POATE SĂ SPOREASCĂ ȘI SĂ SE APROPIE DE DUMNEZEU 22

5. DESPRE FAPTUL CĂ ANEVOIOASĂ ESTE CUNOAȘTEREA VOII DUMNEZEIEȘTI ȘI CĂ OMUL NU POATE SĂ ÎNȚELEAGĂ VOIA DUMNEZEIASCĂ SAU SĂ SPOREASCĂ DACĂ NU SE VA LEPĂDA DE TOATE VOILE SALE ȘI NU VA ASCULTA DE PĂRINȚII SĂI DUHOVNICEȘTI 27

6. DESPRE SLAVA DEȘARTĂ ȘI DORINȚA DE A PLĂCEA OAMENILOR 30

7. DESPRE LUCRĂRILE DUHULUI SFÂNT 32

III. DIN ÎNVĂȚĂTURILE CUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU AMMONA 35

IV. ALE ACELUIAȘI. SFATURI	38
V. CUVINȚE ALE AVVEI AMMONA	49
1. DESPRE CEI CE SE LINIȘTESC	49
2. DESPRE BUCURIA SUFLETULUI CARE ÎNCEPE SĂ TRĂIASCĂ PENTRU DUMNEZEU	52
VI. ALE ACELUIAȘI. FRAGMENTE	65

AVVA ZOSIMA

PRECVÂNTARE	69
CAPETE FOLOSITOARE	73

Distribuție:
 SC Egumenița SRL
 O.P. 3
 C.P. 301
 800730 Galați
 tel/fax: 0236-326.730
 e-mail: bunavestire@geniusnet.ro
www.egumenita.ro

Tipărit la
S.C. EVRIKA EURODIPS S.R.L.

Galați, Str. Unirii nr. 183
 Tel./Fax: 0236.462799
 e-mail: evrikaeurodips@xnet.ro
[www: evrikaeurodips.go.ro](http://www.evrikaeurodips.go.ro)